

**UNIVERZITA JANA AMOSE KOMENSKÉHO
PRAHA**

BAKALÁŘSKÉ KOMBINOVANÉ STUDIUM

2010 – 2013

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Dana Srencová

Ochrana menšin v ČR

Praha 2013

Vedoucí bakalářské práce: JUDr. Věra Jirásková, CSc.

**JAN AMOS KOMENSKY UNIVERSITY
PRAGUE**

BACHELOR COMBINED STUDIES

2010 – 2013

BACHELOR THESIS

Dana Srncová

Protection of minorities in Czech Republic

Praha 2013

The Bachelor Thesis Work Supervisor:

JUDr. Věra Jirásková, CSc.

Prohlášení

Prohlašuji, že předložená bakalářská práce je mým původním autorským dílem, které jsem vypracovala samostatně. Veškerou literaturu a další zdroje, z nichž jsem při zpracování čerpala, v práci řádně cituji a jsou uvedeny v seznamu použité literatury.

Souhlasím s prezenčním zpřístupněním své práce v univerzitní knihovně.

V Praze dne 28. března 2013

Dana Srncová

Poděkování

Na tomto místě bych velmi ráda poděkovala vedoucí mé bakalářské práce JUDr. Věře Jiráskové, CSc., za velmi cenné rady, které mi pomohly práci dokončit.

Anotace

Tato bakalářská práce se věnuje problematice právní ochrany menšin v České republice v důležitých oblastech společenského, kulturního i politického života se zaměřením na národnostní menšiny.

Práce se zabývá právní úpravou zákazu diskriminace v důležitých sférách života, historickým vývojem ochrany a postavení národnostních menšin, analýzou menšinového zákona v návaznosti na další zvláštní předpisy platné v ČR a možnostmi, které na základě těchto právních předpisů národnostním menšinám náleží.

Hlavním cílem práce je stručná a srozumitelná analýza postavení a ochrany různých menšin zejména národnostních z hlediska ústavní úpravy a na ni navazující právní regulace ochrany menšin v České republice.

Klíčové pojmy

Menšina, většina, národ, národnostní menšina, právní ochrana menšin, multikulturní.

Annotation

This Bachelor thesis deals with the issue of legal protection of minorities in the Czech Republic in important areas of social, cultural and political life with a focus on ethnic minorities.

This work deals with anti-discrimination laws in important spheres of life, with historical development of the minorities protection and it analysis anti-discrimination legislation in conjunction with other special regulations implemented in the Czech Republic as well as with rights based on these laws given to ethnic minorities by these laws.

This thesis aims to analyse the status and protection of different ethnic minorities in concise and clear way, especially in terms of the constitutional framework and the related legal regulation of the protection of minorities in the Czech Republic.

Key words

Minority, majority, national, national minority, legal protection of minorities, multicultural.

OBSAH

ÚVOD	9
1. VYMEZENÍ POJMŮ	11
1.1 Menšina.....	11
1.2 Národ.....	11
1.3 Národnostní menšina	11
1.4 Multikulturní výchova.....	12
2. PRINCIP ROVNOSTI	13
2.1. Genderová rovnost.....	14
2.2. Rovnost na trhu práce.....	15
2.3. Cizinci na území České republiky	17
3. ZÁKAZ DISKRIMINACE	21
3.1. Rasová diskriminace	22
3.2. Mezinárodní právní předpisy upravující rasovou diskriminaci	23
3.3. Právní úprava zákazu rasové diskriminace v ČR	24
4. NÁRODNOSTNÍ MENŠINY V ČESKÉ REPUBLICE A MENŠINOVÝ ZÁKON	26
4.1. Historický vývoj postavení menšin – období let 1918 – 1938.....	27
4.2. Historický vývoj postavení menšin – období let 1938 – 1948.....	28
4.3. Historický vývoj postavení menšin – období let 1948 – 1989.....	33
4.4. Historický vývoj postavení menšin – období let 1989 – 1993.....	35
4.5. Historický vývoj postavení menšin – po vzniku samostatné České republiky	36
4.6. Menšinový zákon.....	38
4.6.1. Práva zaručená všem národnostním menšinám	38
4.6.2. Práva zaručená národnostním menšinám žijícím tradičně a dlouhodobě na území ČR.....	42
4.6.3. Rada vlády pro národnostní menšiny	46
5. VYBRANÉ NÁRODNOSTNÍ MENŠINY ŽIJÍCÍ NA ÚZEMÍ ČESKÉ REPUBLIKY	48
5.1. Německá menšina	49
5.2. Slovenská menšina	51
5.3. Vietnamská menšina	53
5.4. Židovská menšina	55
6. MULTIKULTURNÍ VÝCHOVA.....	58
ZÁVĚR.....	60
SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ	63
SEZNAM GRAFŮ	70

SEZNAM PŘÍLOH	71
----------------------------	-----------

ÚVOD

Menšina je pojem velmi těžko uchopitelný, zejména proto, že pro ni neexistuje jednotná mezinárodní definice. V podvědomí českého obyvatelstva je tento termín spojován zejména s různými národnostmi, které u nás žijí, ale pojem menšina má mnohem širší význam. Menšinou je i skupina, která se jen nějakým výraznějším sociologickým znakem odlišuje od většinového obyvatelstva, může jít i jen o názory, kupříkladu politické, způsob života či např. určité postižení.

V dnešní době obrovských migrací obyvatelstva je potřeba se problémem menšin zabývat z mnoha pohledů. Státy jsou nuceny řešit tyto migrace legislativně z hlediska veřejné moci a většinové obyvatelstvo je nuceno si postupně zvykat a přijímat národnostní rozmanitost, kterou s sebou existence demokratického právního státu přináší. Lidé se vzájemně často diametrálně odlišují v mnoha aspektech. Tyto rozdíly rozhodně nesmí být v moderním demokratickém právním státě důvodem k tomu, aby jim ze strany veřejné moci byla jakákoli základní lidská práva či ochrana odpírána.

Předmětem a cílem této bakalářské práce je stručná a srozumitelná analýza postavení a ochrany různých menšin zejména národnostních z hlediska ústavní úpravy a na ni navazující právní regulace ochrany menšin v České republice.

Toto téma jsem si vybrala zejména proto, že je v České republice mírně opomíjené. Ráda bych přiblížila legislativní úpravu ochrany menšin obecně, i zažitě postoje většinového obyvatelstva k různým odlišnostem jiných skupin. Ať už se týkají na první pohled viditelných fyziognomických rysů či názorové různorodosti vyplývající z názorů občanů s ohledem na jejich výchovu a zažitě stereotypy v rodině i ve společnosti. Samozřejmě v této práci nelze zahrnout právní ochranu všech menšin. Výchozími idejemi, na kterých je v dnešní době založeno ústavní postavení a ochrana jednotlivců v České republice, je jejich svoboda a rovnost v důstojnosti a právech. Zejména proto je úvodní kapitola věnována principu rovnosti. Všechny vyspělé demokratické státy dnes opravdu usilují o to, aby navzdory objektivním okolnostem, jako jsou např. pohlaví, zdravotní stav, sociální postavení, sexuální orientace, etnický původ, věk, náboženské vyznání apod., byl život jednotlivců,

respektive občanů toho určitého státu, skutečně důstojný. Část práce je věnována problematice diskriminace, včetně diskriminace rasové a její právní úpravě platné v českém právním řádu, která s otázkou ochrany menšin úzce souvisí. V druhé významné části práce se zaměřuji na národnostní menšiny, historický vývoj právní úpravy této problematiky a zejména na analýzu menšinového zákona v souvislosti se změnami navazujících zákonů. Menší část věnuji vybraným národnostním menšinám, které jsou ať už z pohledu historického vývoje jejich přítomnosti na území českých zemí, tak i jejich dnešního postavení a aktivit ve společnosti v propojení s právní úpravou. Na závěr práce chci poukázat na možnost snadnějšího pochopení těchto odlišností. Tím se jeví především multikulturní výchova občanů, která bude v práci zmíněna jen velmi krátce z hlediska hlavních cílů, jako důležitý prostředek k postupnému pochopení a toleranci k odlišnostem plynoucím z odlišných kultur, náboženského vyznání i uznávání jiných tradic a hodnot.

Informace k vypracování bakalářské práce jsem čerpala z dostupné literatury zaměřené především na problematiku menšin, z platných zákonů a analyzovala jsem data z internetových stránek Českého statistického úřadu. Další informace jsem čerpala z webových stránek Ministerstva vnitra ČR, Ministerstva práce a sociálních věcí ČR a Ministerstva školství ČR.

Metody práce

Tato práce je zpracována na základě metody poznání pocházející z teoretických zdrojů, které jsou dostupné z odborných literárních, internetových a statistických pramenů, a z nich vyplývajících závěrů, které jsou obecně akceptovatelné. Jsou zde použity metody analýzy a syntézy, jakožto základních metod při tvorbě odborných prací. Komparativní metoda je použita v části, která se týká zejména postavení a ochrany jednotlivých národnostních menšin ve společnosti.

1. VYMEZENÍ POJMŮ

V problematice právního postavení a ochrany menšin se vyskytují pojmy, které je na úvod vhodné blíže specifikovat. Prvním termínem je pojem menšina v obecném širokém smyslu slova. Druhým termínem je národ, kdy na základě příslušnosti k určitému národu se lidé hlásí buď k národnostní většině či naopak k národnostní menšině. Jako třetí je zde blíže popsán právě termín národnostní menšina. Poslední pojem je multikulturní výchova, která je nezbytným prostředkem k hlubšímu pochopení rozličných kultur, se kterými se v době současných velkých migrací obyvatelstva setkáváme.

1.1 Menšina (minorita)

V širokém smyslu slova znamená početně nevelkou součást společenského celku, která se obvykle od většinového obyvatelstva (majority) liší nějakým sociologicky významným společným rysem – rasou, jazykem, náboženstvím, kulturou, tradicemi, ale i např. politickými názory či sexuální orientací a většinou se jako menšina i chápe.

1.2 Národ

Obecná všemi uznávaná definice národa neexistuje. Podle Velkého sociologického slovníku lze vymežit národ jako „*osobité a uvědomělé kulturní a politické společenství, na jehož utváření mají největší vliv společné dějiny a společné území*“.¹

1.3 Národnostní menšina

Vymezení pojmu národnostní menšina patří k velmi složitým prvkům právní ochrany těchto menšin především vzhledem k mezinárodní nejednotnosti definice menšiny. Tento pojem v českých zemích, stejně jako v mnoha dalších

¹ VODÁKOVÁ, Alena (ed). *Velký sociologický slovník*. Vyd. 1. Praha: Karolinum, 1996. 747 s. ISBN 80718416411. s. 668–669.

zemích, prošel složitým vývojem s přihlédnutím k historickému vývoji. V českém právním systému je dnes pojem národnostní menšina vymezen v tzv. menšinovém zákoně z r. 2009, kde je stanoveno, že: „*Národnostní menšina je společenství občanů České republiky žijících na území současné České republiky, kteří se odlišují od ostatních občanů zpravidla společným etnickým původem, jazykem, kulturou a tradicemi, tvoří početní menšinu obyvatelstva a zároveň projevují vůli být považováni za národnostní menšinu za účelem společného úsilí o zachování a rozvoj vlastní svébytnosti, jazyka a kultury a zároveň za účelem vyjádření a ochrany zájmů jejich společenství, které se historicky utvořilo*“.²

1.4 Multikulturní výchova

Jedná se o určitou oblast výzkumu, která jde napříč mnoha vědami a jejímž výsledkem jsou teoretické i praktické poznatky o multikulturní realitě současného světa. Vyjadřuje snahy o vytvoření určitého respektu i k jiným kulturám než ke své vlastní a usiluje o eliminaci či alespoň oslabení etnických či rasových předsudků. Velký význam má především pro vytvoření pozitivních postojů vůči imigrantům, příslušníkům jiných národů a ras.³

² Zákon č. 273/2001 Sb., o právech příslušníků národnostních menšin a o změně některých zákonů (menšinový zákon). Dostupné z <http://www.sbirka.cz/AKT-2001/01-273a.htm>.

³ KOLEKTIV AUTORŮ. *Komunikace s cizinci při poskytování zdravotní péče a respektování jejich transkulturní/multikulturní odlišnosti v rámci českého právního řádu*. 119 s. Ostrava: Repronis, 2003. ISBN: 80-7042-344-7. s. 5.

2. PRINCIP ROVNOSTI

Princip rovnosti je v dnešním světě jedním ze základních principů všech demokratických států. Tento princip je zmíněn hned v úvodu Deklarace nezávislosti Spojených států Amerických z roku 1776, i když to byla spíše snaha o formální zakotvení rovnosti jednotlivců, jelikož: „*Přestože americká Deklarace nezávislosti obsahuje známou frázi, že všichni lidé jsou stvořeni sobě rovni, původní americká ústava z roku 1787 neobsahovala záruky rovnosti a stále ještě počítala s existencí otroctví.*“⁴ Tento stav trval až do roku 1865, kdy byl Kongresem USA přijat třináctý dodatek Ústavy Spojených států amerických, kterým se rušilo otroctví a nevolnictví. Rovnost byla také jedním ze základních požadavků Velké francouzské revoluce v r. 1789, kde byla uvedena i v jejím mottu – Volnost, rovnost, bratrství.

V České republice je princip rovnosti zakotven již v preambuli Ústavy ČR⁵ a je uveden především v 1. čl. Listiny základních práv a svobod (dále i LZPS) a dále v mezinárodních smlouvách, kterými je Česká republika vázána. Podle čl. 3 LZPS jsou zaručena základní práva a svobody všem bez rozdílu (výčet je zde pouze demonstrativní), a zakazuje tedy jakoukoli diskriminaci v přístupu k základním právům zaručeným touto listinou. V odst. 2 tohoto článku je také zakotvena svoboda vůle rozhodovat o přihlášení se k určité národnosti s tím, že se zakazuje jakékoli ovlivňování tohoto rozhodování. V čl. 21 odst. 3 je zaručena rovnost volebního práva a v tomtéž článku odst. 4 je uvedena rovnost v přístupu k voleným a jiným veřejným funkcím.⁶

Jedná se především o princip rovnosti mezi občany, kterou stát zaručuje státní mocí. Stát je povinen zákony, které vydává, zabezpečit rovnost občanů a nesmí rozlišovat podle společenského postavení, náboženského vyznání, příslušnosti k určité národnostní nebo etnické skupině, podle pohlaví, věku, politického názoru aj.

⁴ PETRÁŠ, René, PETRŮV, Helena, SCHEU, Harald Christian (eds.), *Menšiny a právo v České republice*. 1. vyd. Praha: Auditorium, 2009. 507 s. ISBN 978-80-87284-00-1. s. 422.

⁵ Ústava České republiky č. 1/1993 Sb. Dostupné z <http://www.sbirka.cz/AKT-1993/93-001h.htm>.

⁶ Usnesení předsednictva České národní rady č. 2/1993 Sb., o vyhlášení LISTINY ZÁKLADNÍCH PRÁV A SVOBOD jako součásti ústavního pořádku České republiky. Dostupné z <http://www.sbirka.cz/AKT-1993/93-002a.htm>.

Dle čl. 4 LZPS smí být občan České republiky ve svých základních právech a svobodách omezen pouze zákonem, omezení musí platit pro všechny případy, splňující stanovené podmínky a v žádném případě nesmí být tohoto omezení zneužito.

S přihlédnutím k historickému vývoji českých zemí mnoho občanů pamatuje dobu, kdy byl princip rovnosti mezi lety 1948 – 1989 v českých zemích zásadním způsobem porušován, a to výsadem postavením tehdy vládnoucí Komunistické strany Československa (dále i KSČ). Tato politická strana měla dle v té době platných zákonů právo rozhodovat o míře zasahování do věcí veřejných v podstatě jenom na základě příslušnosti k určité společenské vrstvě. Dělnická třída v čele s KSČ byla ustanovena jako vedoucí síla ve společnosti Ústavou ČSSR z r. 1960,⁷ kde ostatní vrstvy a další politické strany, jejich názory a postoje byly předurčeny k potlačení a následně i k tzv. převýchově.

2.1. Genderová rovnost

Gender je pojem, který už dávno není novým nejen na akademické půdě, ale i v diskursu státu, literatuře (zejména odborné) i v médiích. Tento pojem je obecně chápán jako soubor vlastností, které odlišují muže a ženy a tyto znaky jsou navzájem neslučitelné (dichotomické). Tyto vlastnosti jsou považovány za vrozené, ale velmi často jsou podmíněny sociální i kulturní situací ve společnosti, ve které žijeme. Lze tedy říci, že jsou svým způsobem naučené a v různých dobách se na ně pohlížejí různě.⁸ Tzv. genderové stereotypy jsou velmi zjednodušené popisy toho, jak má po všech stránkách vypadat maskulinní muž a femininní žena. Tyto stereotypy jsou všeobecně platné, neboť se předpokládá, že tyto názory sdílí všichni příslušníci daného pohlaví a taktéž celá společnost.⁹

⁷ Ústava československé socialistické republiky č. 100/1960 Sb., z 11. července 1960. Dostupné z http://www.psp.cz/docs/texts/constitution_1960.html.

⁸ BURYÁNEK, Jan (ed). Publikace – *Projekt Varianty II. Člověk v tísni* o.p.s. 2005. [online] © [cit. 2012-12-12]. 174 s. ISBN 80-903510-5-0. s. 65. Dostupné z http://www.varianty.cz/cdrom/podkapitoly/IKV1_komplet.pdf.

⁹ RENZETTI, Claire M. *Ženy muži a společnost*. 1. vyd. Praha: Karolinum, 2003, 642 s. :. ISBN 80-246-0525-2. s. 20–21.

V médiích se lze velmi často setkat s pojmem genderová rovnost. Tento termín je interpretován jako snaha o rovnocenné postavení mužů a žen ve společnosti ve všech oblastech – sociální, politické, ekonomické i kulturní. Nejčastěji je zmiňována v souvislosti s možností postavení a eventualitou postupu mužů a žen zejména v oblasti zaměstnání a politiky. Tyto nerovnosti jsou ve společnosti tradiční vzhledem k zažitým stereotypům v rodinách, při výchově dětí, ve školách, kultuře, náboženství apod. V rámci Evropské unie je tato možnost nerovnosti legislativně upravena zejména ve Směrnici 75/117/EHS z roku 1975, ve které je stanovena povinnost stejné odměny za stejnou práci, tedy zákaz platové nerovnosti a ve Směrnici č. 76/207/EHS z roku 1976, kde je ustanoveno rovné zacházení mužů a žen v přístupu k zaměstnání, postupu v zaměstnání a odbornému vzdělávání, a v případě, že jde o pracovní podmínky, tak včetně odměňování.

Evropská komise na svém zasedání dne 14. listopadu 2012 předložila návrh Směrnice, jejíž přijetí by zajistilo úspěšným talentovaným ženám dosáhnout na vysoké funkce v největších evropských společnostech kotovaných na burze, na základě zjištění, že i přes veškerou snahu a iniciativy v tomto směru se situace pro ženy v tomto směru stále nelepší. Jak je patrné z grafů v příloze A a B, v České republice se procento žen ve výkonných i nevýkonných orgánech společností pohybuje kolem 15. Návrh Směrnice stanovuje minimálně 40 % nedostatečně zastoupeného pohlaví mezi nevýkonnými členy řídicích orgánů společnosti s tím, že kvalifikace a zásluhy by nadále měly zůstat klíčovými kritérii pro získání pozice v řídicím orgánu společností.¹⁰

2.2. Rovnost na trhu práce

Trh práce se s přihlédnutím k historickému vývoji našich zemí začal přirozeným způsobem formovat až po r. 1989. Lze říci, že je to místo, kde se setkávají dva druhy subjektů – firmy, kterým je třeba nabídnout požadovanou strukturu pracovních sil, a domácnosti jako subjekty, které nabízejí svůj pracovní potenciál, a v případě, že se stanou zaměstnanými, jim musí být

¹⁰ EVROPSKÁ KOMISE. Tisková zpráva: *Ženy v řídicích orgánech: Komise navrhuje cíl 40 %*. [online] 14.11.2013. © [cit. 2012-12-20]. Dostupné z http://ec.europa.eu/ceskarepublika/press/press_releases/12_1205_cs.htm.

poskytnut peněžní příjem.¹¹ Velmi významným faktorem poruch na trhu práce obecně je nezaměstnanost. Narušení rovnováhy nabídky a poptávky na trhu práce se promítá do celého národního hospodářství dané země. V současné době, kdy se trh práce, stejně jako mnoho dalších sfér ekonomiky, pomalu vzpamatovává z dopadu světové ekonomické krize, je situace na trhu práce stále poměrně nepříznivá. Ve velké nevýhodě se ocitly především určité skupiny obyvatel. Obecně jsou velmi rizikovými skupinami na trhu práce zejména osoby pečující o děti do 15 let věku, uchazeči o zaměstnání nad 50 let věku, dlouhodobě evidovaní uchazeči o zaměstnání na úřadech práce a v neposlední řadě čerství absolventi škol. Zaměstnavatelé v současné době velmi pečlivě zvažují přijetí nových zaměstnanců, a konkrétně čerství absolventi, kteří nemají základní pracovní návyky, vzhledem k systému školství ani příliš praxe a téměř žádné zkušenosti, jsou velmi ohroženou skupinou. I přesto, že mohou nabídnout aktuální odborné znalosti, počítačové a jazykové dovednosti, firmy často dávají přednost již zkušenějším zaměstnancům, kteří jsou pro ně v současné době větším přínosem. Pro firmy je mnohem jednodušší nepřijmout nového zájemce, než propouštět ty stávající.¹²

V Ústavě ČR je právo na svobodnou volbu povolání zakotveno v čl. 26, odst. 1, ovšem hned odst. 2 stanoví, že zákonem lze omezit výkon určitých povolání nebo činností. Nezbytným kritériem pro určité pracovní pozice může být vzdělání, praxe či bezúhonnost. Dle zákona č. 455/1991 Sb., o živnostenském podnikání, lze pro přidělení koncese pro některé živnosti vyžadovat i spolehlivost podnikatele (např. u činností – provádění pyrotechnického průzkumu, provozování střelnic a výuky a výcviku ve střelbě se zbraní či u služeb soukromých detektivů).¹³

V LZPS je v čl. 29 odst. 1 a v čl. 32 odst. 2 obsažena preference žen, mladistvých a tělesně postižených v oblasti ochrany zdraví při práci a v období těhotenství ženy, kdy je nutné vytvořit pro ni příznivé pracovní podmínky.

¹¹ ARMSTRONG, Michael. *Řízení lidských zdrojů: nejnovější trendy a postupy*. 1. vydání, Grada publishing, s.r.o., 2007. 789 s. ISBN 978-80-247-1407-3. s. 193.

¹² VOJTĚCH, Jiří, CHAMOUDOVÁ Daniela. *Zpráva o nezaměstnanosti čerstvých absolventů škol ke konci dubna 2011*. Národní ústav pro vzdělávání. [online] © [cit. 2013-01-25]. 11 s. Dostupné z

¹³ Zákon č. 455/1991 Sb., o živnostenském podnikání (živnostenský zákon). Dostupné z <http://www.sbirka.cz/AKT-1991/91-455de.htm>.

V oblasti zaměstnanosti upravuje zákaz diskriminace především Zákoník práce, zákon č. 262/2006 Sb., ve znění pozdějších předpisů, a to v Hlavě IV. – Rovné zacházení a zákaz diskriminace, § 16, kde je zmíněn zákaz přímé i nepřímé diskriminace s výjimkou případů, kdy toto rozdílné zacházení je nezbytnou podmínkou pro výkon práce – což bývá nejčastěji dosažená kvalifikace či stupeň vzdělání. § 17 odkazuje na tzv. antidiskriminační zákon (zákon č. 273/2001 Sb.) v případě porušení těchto práv, včetně právních prostředků ochrany.¹⁴ Dále se touto problematikou zabývá zákon č. 435/2004 Sb., o zaměstnanosti, kde § 4 garantuje všem rovné zacházení a zákaz diskriminace při uplatňování práva na zaměstnání.¹⁵

2.3. Cizinci na území České republiky

Jednou z nezanedbatelných skupin, která se zdržuje na území ČR dlouhodobě, většinou za účelem pobytu, velmi často právě pracovního či např. studia, jsou cizinci. V době volného pohybu osob, která je dána vymezením schengenského prostoru, do kterého náleží i ČR, je nezbytné i těmto občanům poskytnout zákonem stanovenou rovnost. Pobyt cizinců na našem území vnitrostátně reguluje zákon č. 326/1999 Sb., o pobytu cizinců na území ČR.¹⁶ Cizincem se pro účely tohoto zákona rozumí osoba, která nemá státní občanství ČR. Tyto pobyty cizinců za účelem zaměstnání či podnikání, kteří zde pobývají delší dobu, jsou podmíněny získáním víza. Nejprve obvykle získávají vízum k povolení pobytu nad 90 dnů, a pokud trvá nadále důvod, pro který bylo vízum uděleno, může být i opakovaně prodlouženo o 365 dní. Od r. 2011 se v ČR pro lepší identifikaci cizinců vydávají průkazy o povolení k pobytu obsahující biometrické údaje (otisky prstů, zobrazení obličeje cizince). Zákon též stanoví povinnost prokázání dostatečné výše finančních prostředků po předpokládanou dobu pobytu cizince na území ČR, stejně jako to je i v mnoha jiných zemích. Jestliže nastane některá z taxativně

¹⁴ Zákon č. 262/2006 Sb., Zákoník práce. Dostupné z: <http://www.sbirka.cz/AKT-2006/06-262ze.htm>.

¹⁵ Zákon č. 435/2004 Sb., Zákon o zaměstnanosti, ve znění pozdějších předpisů. Dostupné z <http://www.sbirka.cz/AKT-2004/04-435aa.htm>.

¹⁶ Zákon č. 326/1999 Sb., Zákon o pobytu cizinců na území České republiky a o změně některých zákonů. Dostupné z <http://www.sbirka.cz/AKT-1999/99-326zx.htm>.

vyjmenovaných skutečností uvedených v zákoně (např. pravomocné odsouzení za úmyslně spáchaný trestný čin), může být cizinec vyhoštěn v souladu s čl. 14 LZPS. V této skutečnosti se skrývá největší rozdíl mezi cizincem pobývajícím oprávněně na území České republiky a občanem ČR majícím státní občanství, který dle čl. 14 LZPS nesmí být nucen k opuštění své vlasti a dle čl. 12 Ústavy ČR odst. 2 nemůže být občan zbaven proti své vůli státního občanství.

Po pěti letech nepřetržitého dlouhodobého pobytu na území ČR při splnění všech zákonem stanovených podmínek může cizinec získat postavení tzv. dlouhodobě pobývajícího rezidenta. Toto postavení sebou přináší určité výhody, např. možnost žádat o povolení k pobytu na území jiného členského státu EU za značně zjednodušených podmínek. Pokud cizinec usiluje o získání českého státního občanství, na které ovšem není právní nárok, je povinen si podat žádost u krajského úřadu dle místa svého trvalého pobytu a musí být splněny všechny zákonem stanovené podmínky (pět let trvalého nepřetržitého pobytu, doklad o případném pozbytí jiného státního občanství v případě udělení českého, trestní bezúhonnost, prokázání znalosti českého jazyka a další povinnosti stanovené zvláštními právními předpisy).

Na trhu práce se pracovněprávní vztahy mezi zaměstnavatelem a zaměstnaným cizincem řídí zejména Zákoníkem práce, kdy tento zákon umožňuje tyto vztahy upravit odlišně, a to podle právních předpisů o mezinárodním právu soukromém. Další podmínky pracovněprávních vztahů při zaměstnávání cizinců jsou regulovány zákonem č. 435/2004, Sb., o zaměstnanosti,¹⁷ který mimo jiné stanovuje i povinnost obstarat si povolení k zaměstnání, pokud zákon nestanoví jinak a povolení k pobytu na území ČR. Jak je zřejmé z grafu v příloze C, počet cizinců pracujících na našem území je něco přes 300 tisíc, zhruba dvě třetiny pracují v zaměstnaneckém poměru a třetina pracuje jako živnostník.

Od těchto cizinců je třeba odlišit tzv. uprchlíky, kterým se uděluje vízum za účelem dočasné ochrany (azylu). Právo na tuto ochranu je ošetřeno kromě již zmíněného vnitrostátního zákona č. 326/1999 Sb., o pobytu cizinců na území ČR i na mezinárodní úrovni. Zásadním dokumentem je Úmluva OSN

¹⁷ Zákon č. 435/2004 Sb., Zákon o zaměstnanosti. Dostupné z <http://www.sbirka.cz/AKT-2004/04-435aa.htm>.

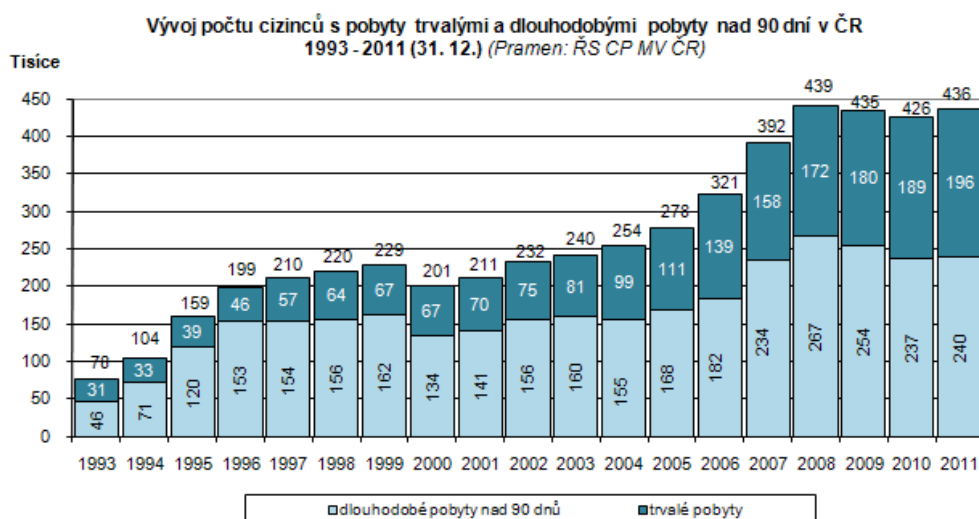
o právním postavení uprchlíků, která byla formálně přijata 28. července 1951 s cílem vyřešit problémy uprchlíků v celé Evropě po skončení druhé světové války. Úmluva obsahuje definici uprchlíka, závazky vůči zemi, ve které se momentálně nachází se statutem uprchlíka. Uprchlíci mají podle úmluvy přístup ke všem soudům na území smluvních států, a dále jsou zde uvedeny další jejich práva a povinnosti na území přijímajícího státu týkající se vzdělání, bydlení, zaměstnání aj.¹⁸

V současné době působí na území ČR centra pro podporu integrace občanů z třetích zemí (je jich celkem 11), která jsou financována především z prostředků Evropského integračního fondu, a jejich cílem je regionálně zajistit pro cizince sociální a právní poradenství, kurzy českého jazyka i terénní sociální práci s celými rodinami cizinců v jejich domácím prostředí i podporu rozvoje občanské společnosti. Jako stálý orgán Rady vlády pro lidská práva funguje Výbor pro práva cizinců, který se zabývá především nápravou případného porušování práv těchto osob pobývajících na území ČR.

Jak je patrné z grafu níže, počet cizinců na našem území od roku 1993 se v podstatě až na malé výjimky pomalu stále zvyšoval. V současné době se na území České republiky s trvalým či dlouhodobým pobytem zdržuje zhruba 440 000 cizinců, což činí něco málo přes 4 % obyvatelstva v ČR.

¹⁸ Sdělení ministerstva zahraničních věcí č. 208/1993 Sb., o sjednání Úmluvy o právním postavení uprchlíků a Protokolu týkajícího se právního postavení uprchlíků. Dostupné z <http://www.sbirka.cz/1993/93-208.htm>.

Graf č. 1: Vývoj počtu cizinců s pobyty trvalými a dlouhodobými nad 90 dní v ČR 1993-2011

Zdroj: Český statistický úřad, online, cit. 2013-01-31¹⁹

¹⁹ ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD. *Cizinci v ČR*. [online] © [cit.2013-01-31]. Dostupné z http://www.czso.cz/csu/cizinci.nsf/kapitola/ciz_pocet_cizincu.

3. ZÁKAZ DISKRIMINACE

Diskriminace obecně znamená rozlišování, jiný přístup k jedné skupině než k jiné nebo celku. Diskriminací menšin (minorit) rozumíme znevýhodňování jakýchkoli menšin v dané společnosti v různých oblastech (např. v oblasti vzdělávání, zaměstnávání, politice aj.) oproti většinové společnosti. Jakákoliv diskriminace je v České republice zakázána již Listinou základních práv a svobod. Podle LZPS čl. 1 jsou všichni lidé svobodní a jsou si rovni v důstojnosti a právech, základní práva jsou nezadatelná, nezczitelná, nepromlčitelná a nezrušitelná.²⁰ Jakákoliv diskriminace je dále legislativně zakázána mezinárodními smlouvami, které jsou součástí právního řádu ČR a dalšími zákony, především tzv. antidiskriminačním zákonem č. 198/2009 Sb., o rovném zacházení a o právních prostředcích ochrany před diskriminací, který blíže vymezuje právo na rovné zacházení a zákaz diskriminace v oblastech zaměstnání, přístupu k povolání, členství a činnosti v různých organizacích, sociálního zabezpečení, přístupu ke zdravotní péči, ke vzdělání, přiznání a poskytování zdravotní péče, přístupu ke zboží a službám, včetně bydlení aj., tak jak je uvedeno v čl. 1 tohoto zákona. Zákon uvádí, že forma diskriminace může být přímá i nepřímá.

Přímou diskriminací se pro účely tohoto zákona rozumí „...*takové jednání, včetně opomenutí, kdy se s jednou osobou zachází méně příznivě než s jinou z důvodu rasy, etnického původu, národnosti, pohlaví, sexuální orientace, věku, zdravotního postižení, náboženského vyznání, víry či světového názoru.*“²¹ Zákon zmiňuje i diskriminaci z důvodu těhotenství, mateřství, otcovství, pohlavní identifikace aj.

Nepřímou diskriminací se dle tohoto zákona rozumí situace, kdy na základě neutrálního ustanovení, kritéria či praxe je jedna nebo více osob nějakým způsobem znevýhodňována. Je zde i zmínka o nepřijetí přiměřených opatření, aby i zdravotně postižená osoba měla přístup k určitému zaměstnání, postupu v zaměstnání, možnost zúčastnit se odborného

²⁰ Usnesení předsednictva České národní rady č. 2/1993 Sb., o vyhlášení LISTINY ZÁKLADNÍCH PRÁV A SVOBOD jako součásti ústavního pořádku České republiky. Dostupné z <http://www.sbirka.cz/AKT-1993/93-002a.htm>.

²¹ Zákon č. 198/2009 Sb., o rovném zacházení a o právních prostředcích ochrany před diskriminací a o změně některých zákonů (antidiskriminační zákon). Dostupné z <http://www.sbirka.cz/AKT-2009/09-198a>.

vzdělávání apod., ale pouze v případě, že toto opatření nebude představovat nepřiměřené zatížení.

V souvislosti s diskriminací je třeba také zmínit termín tzv. pozitivní diskriminace, respektive afirmativní akce, který lze vyložit jako cíleně zaměřené zvýhodňování zpravidla jinak nějakým způsobem diskriminované a většinovou společností negativně vnímané skupiny osob. Velmi často se uplatňuje jen na omezené období, kdy je potřeba u určité skupiny obyvatel vyrovnat příležitosti a šance s ostatními např. při hledání práce či zařazení do pracovního procesu nebo i v oblasti přístupu ke vzdělávání. Ovšem přínos této pozitivní diskriminace je přinejmenším sporný. Samozřejmě této skupině osob takovýto zásah pomůže, ovšem většinová společnost to může vnímat jako určitou nespravedlnost a může mít pocit, že tato skupina není schopna sama o sobě vlastními prostředky dosáhnout svých cílů a trvalé změny svého postavení ve společnosti.

3.1. Rasová diskriminace

Důležitým termínem k tématu rasové diskriminace je předsudek. S definicí předsudku přišel v padesátých letech minulého století americký psycholog Gordon Willard Allport, a ta zní: „*Předsudek je odmítavý až nepřátelský postoj vůči člověku, který patří do určité skupiny, jen proto, že do této skupiny patří, a má se tudíž za to, že má nežádoucí vlastnosti připisované této skupině*“.²² Předsudky vždy budou hrát důležitou roli ve vzájemných vztazích různých skupin obyvatelstva. Předsudky nás vedou k závěrům, které nejsou podloženy jakýmkoli důkazy, a jsou důsledkem především naší výchovy, hodnotových vzorců chování, zkušeností a tradic. Tento náhled na určité skutečnosti je poměrně nebezpečným jevem, protože hodnotit kohokoli jen na základě barvy pleti, příslušnosti k určitému etniku či určitého vyznání může přinést ukvapené závěry, které mohou vyústit v automatické odmítání a projevy nevděle vůči určitým skupinám žijícím uvnitř majoritní společnosti.

Xenofobie, nedůvěra a strach ze všeho cizího a neznámého, vyvolávají nepřátelské reakce. Tento strach je základem pro mnoho nenávislných

²² ALLPORT, Gordon Willard. In: KOSEK, Jan. *Právo (n)a předsudek*. 1. vyd. Praha: Dokořán, s.r.o., 2011. 351 s. ISBN 978-80-7363-312-7. s. 23.

ideologií (šovinismus, rasismus, fašismus aj.). Tento pocit strachu je ale také důležitým faktorem pro negativní pocity menšin vůči většinovým společnostem. V době sociálních, hospodářských a politických krizí adekvátně situaci ve společnosti vzrůstá. Rasismus – jedna z ideologií vycházející původně právě z xenofobie, má základ především v myšlence, že rasy jsou rozděleny na nižší, které je nutno vést, a vyšší, určené k vládnutí.²³ Mezinárodní i vnitrostátní právní předpisy rozlišují dva druhy rasistického chování, a to: rasová diskriminace a rasové násilí.

Termín rasová diskriminace je blíže popsán v podkapitole 3.2. Pojem rasové násilí představuje násilné chování s rasovým motivem, jehož objektem je nekonkrétní příslušník odlišné rasové skupiny, nejde o útok na konkrétního občana, ale o útok na kteréhokoli příslušníka určité skupiny, který má odlišnou rasu. Nejdůležitějším prvkem při posuzování konkrétních případů je přítomnost rasového motivu, který se vždy velmi pečlivě zkoumá.

3.2. Mezinárodní právní předpisy upravující rasovou diskriminaci

Mezinárodní úmluva OSN o odstranění všech forem rasové diskriminace (Sb., č. 120/1976 Sb.), kterou Československá socialistická republika (dále jen ČSSR) podepsala v březnu 1966, obsahuje pojem rasové diskriminace jako *„...jakékoli rozlišování, vylučování, omezování nebo zvýhodňování založené na rase, barvě pleti, rodovém nebo národnostním nebo etnickém původu, jehož cílem nebo následkem je znemožnění nebo omezení uznání, užívání nebo uskutečňování lidských práv a základních svobod na základě rovnosti v politické, hospodářské, sociální, kulturní nebo v kterékoli jiné oblasti veřejného života.“*²⁴ Tato úmluva byla ve Sbírce zákonů publikována jako vyhláška Ministerstva zahraničních věcí ČSSR pod č. 95/1974 Sb. Dalšími mezinárodními úmluvami jsou upravena ostatní dílčí práva, jako např. občanská a politická, hospodářská, sociální a kulturní, práva

²³ ŠIŠKOVÁ, Tatjana (ed.). *Výchova k toleranci a proti rasismu: [multikulturní výchova v praxi]*. Vyd. 2., aktualiz. Praha: Portál, 2008, 273 s. ISBN 978-807-3671-822. s. 13–15.

²⁴ Vyhláška ministra zahraničních věcí č. 95/1974 Sb., o mezinárodní úmluvě o odstranění všech forem rasové diskriminace. Dostupné z <http://www.sbirka.cz/45-89/74-095.htm>.

dítěte, práva na rovnost při příležitosti či zacházení v zaměstnání nebo povolání.

Na základě Úmluvy Rady Evropy o ochraně lidských práv a základních svobod ve znění protokolů 3,5 a 8 (č. 209/1992, Sb.m.s.) byla zřízena Komise pro lidská práva a Evropský soud pro lidská práva, kam je možno se odvolat, pokud občané vyčerpali všechny dostupné právní prostředky příslušného státu EU. Ochranu občanů před rasovým násilím na mezinárodní úrovni upravují: Mezinárodní pakt o občanských a politických právech, kde v čl. 20 je kromě jiného uvedeno, že rasová nenávisť, která podněcuje diskriminaci či násilí, musí být zákonem zakázána²⁵ a Mezinárodní úmluva o potlačování a trestání zločinu apartheidu, jejímž obsahem je především zákaz rasové segregace, diskriminace a násilí, které byly uplatňovány státní politikou v Jižní Africe²⁶ v letech 1948 – 1990.

Směrnice č. 2000/43/ES, která zavazuje členské státy Evropské unie po jejím včlenění do vnitrostátního právního řádu, diskriminaci definuje jako přímou či nepřímou překážku možnosti uplatnění rovného zacházení v zaměstnání a povolání z důvodu rasy či etnického původu.

3.3. Právní úprava zákazu rasové diskriminace v ČR

Základními právními předpisy, ze kterých vycházejí všechny zákony, tedy i zákony týkající se zákazu diskriminace, jsou Ústava ČR a Listina základních práv a svobod. V LZPS je v čl. 3 uvedeno, že základní práva a svobody jsou zaručeny všem bez rozdílu pohlaví, náboženského vyznání, barvy pleti, jazyka, politického smýšlení, národního nebo sociálního původu či rasy. Nikdo tedy nesmí být diskriminován v těchto základních právech a svobodách na základě příslušnosti k určité skupině, ať už národnostní či jinak specifikované. Jakákoli diskriminace včetně rasové je vnitrostátně zakázána již zmíněným zákonem č. 198/2009 Sb., o rovném zacházení a právních prostředcích

²⁵ Vyhláška ministra zahraničních věcí o Mezinárodním paktu o občanských a politických právech a Mezinárodním paktu o hospodářských, sociálních a kulturních právech č. 120/1976 Sb. Dostupné z <http://www.sbirka.cz/45-89/76-120.htm>.

²⁶ Vyhláška ministra zahraničních věcí o Mezinárodní úmluvě o potlačení a trestání zločinu apartheidu č. 116/1976 Sb. Dostupné z <http://www.sbirka.cz/45-89/76-116.htm>.

ochrany (tzv. antidiskriminační zákon). Dále je zákaz rasové diskriminace regulován zákonem č. 273/2001 Sb., o právech příslušníků národnostních menšin, který je podrobněji analyzován v kapitole 4.6. Zákaz jakéhokoli omezování občanů z důvodu rasy je zmíněn i v jednotlivých ustanoveních zákonů např. o právu shromažďovacím, o právu petičním, o politických stranách a politických hnutích či o sdružování občanů, které jsou takéž upřesněny v kapitole o národnostních menšinách a menšinovém zákoně.

Rasové násilí je v ČR upraveno v zákoně č. 40/2009 Sb., Trestní zákoník. V § 352 stanovuje trestní odpovědnost za násilí proti skupině obyvatel či jednotlivci krom jiného i z důvodů skutečné nebo i domnělé rasy, příslušnosti k určité etnické či národnostní skupině. § 355 a 356 se zabývají trestní odpovědností za hanobení rasy a podněcování k násilí vůči určité etnické či národnostní skupině.²⁷ U všech těchto trestných činů je nezbytné prokázat, že čin byl skutečně spáchán na základě rasových pohnutek.

²⁷ Zákon č. 40/2009 Sb., Trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů. Dostupné z <http://www.sbirka.cz/AKT-2009/09-040m.htm>.

4. NÁRODNOSTNÍ MENŠINY V ČESKÉ REPUBLICE A MENŠINOVÝ ZÁKON

V současné Ústavě ČR pojem národnostní menšiny přímo zmíněn není. Čl. 6 Ústavy stanoví, že: „*Politická rozhodnutí vycházejí z vůle většiny vyjádřené svobodným hlasováním. Rozhodování většiny dbá ochrany menšin.*“²⁸ Tímto článkem je pro menšiny zaručena ochrana z hlediska politických rozhodnutí, kdy je veřejná moc v případě jakéhokoli rozhodnutí povinna zohlednit práva a zájmy menšin žijících na území státu. Jakákoli rozhodnutí státních orgánů nesmí žádným způsobem diskriminovat jakékoli menšiny oproti většině. Čl. 10 Ústavy ČR stanovuje, že ratifikované a vyhlášené mezinárodní smlouvy, tedy i ty, které se týkají lidských práv a svobod, kterými je ČR vázána, jsou bezprostředně závazné a mají přednost před vnitrostátním zákonem.

Čl. 3. odst. 2 LZPS reguluje právo se svobodně rozhodnout o své národnosti, přičemž je přímo zakázáno ovlivňování tohoto rozhodnutí a jakékoli pokusy o odnárodňování. Národnostním a etnickým menšinám je věnována Hlava třetí LZPS, kde je v čl. 24 stanoveno, že „*příslušnost ke kterékoli národnostní či etnické menšině nesmí být nikomu na újmu*“²⁹ a čl. 25 se zabývá jednotlivými právy těchto menšin – právo na vzdělávání v jejich jazyku, právo užívání jejich jazyka v úředním styku a právo na účast při řešení věcí s tím, že podrobnosti stanoví zákon.

Obecný pojem národnostní menšina tedy nalezneme až v tzv. menšinovém zákoně, který stanoví přesnou definici národnostních menšin žijících na území České republiky a dále pak všechna práva a možnosti rozvíjení vlastní svébytnosti, kultury a tradic. Pro lepší srozumitelnost vývoje a vzniku menšinového zákona (zákon č. 273/2001 Sb.) je důležité uvést historický vývoj postavení menšin na území českých zemí, kdy se s ohledem na historické souvislosti měnil postoj jak z hlediska orgánů státní moci, tak z hlediska postojů většinového obyvatelstva vůči národnostním menšinám. Následující podkapitoly jsou rozděleny na důležité etapy vývoje českých zemí od r. 1918 tedy od vzniku samostatné Československé republiky.

²⁸ Ústava České republiky č. 1/1993 Sb. Dostupné z <http://www.sbirka.cz/AKT-1993/93-001h.htm>.

²⁹ Usnesení předsednictva České národní rady č. 2/1993 Sb., o vyhlášení LISTINY ZÁKLADNÍCH PRÁV A SVOBOD jako součásti ústavního pořádku České republiky. Dostupné z <http://www.sbirka.cz/AKT-1993/93-002a.htm>.

4.1. Historický vývoj postavení menšin – období let 1918 – 1938

Menšinové konflikty a především národní konflikty velmi silně ovlivňovaly vývoj meziválečného období nejen v Československé republice (dále i ČSR), ale i v mnoha dalších zemích.³⁰ Problémy tohoto složitého období měla zásadně řešit pařížská mírová konference, která byla zahájena začátkem roku 1919. Ovšem jednání ovládal spíše chaos a poražené země se jí dokonce v podstatě ani nezúčastňovaly. Konferenci ovládaly vítězné velmoci, a menší země, ke kterým patřila i ČSR, neměly na výsledky konference příliš značný vliv. Z hlediska velmocí se řešení menšinové otázky nakonec jevilo spíše okrajovým problémem. Klíčový význam mělo schválení skutečných hranic, v čemž Československo sice uspělo, především díky postoji zástupců Francie, ale tím vyvstal další problém týkající se nepříteli přátelsky naladěných příslušníků národnostních menšin. Podpisem Versailleské mírové smlouvy v červenci 1918 vznikla mezinárodní organizace Společnost národů (dále jen SN). Jejím úkolem bylo především udržovat mír, s čímž úzce souvisela také snaha o podporu spolupráce mezi jednotlivými národy. Ovšem snahy SN vzhledem k celkové poválečné situaci neměly příliš velký efekt i s přihlédnutím ke skutečnosti, že systém mezinárodní ochrany menšin se teprve začínal vytvářet.³¹ V září 1919 ČSR podepsala i Saint-Germainskou smlouvu, která regulovala podmínky vzniku samostatného rakouského státu. Její ustanovení se stala součástí ústavní listiny z roku 1920. Současně došlo i k podpisu smlouvy o ochraně národnostních menšin, čímž se ČSR zavázala k ochraně menšin bez ohledu na jejich státní občanství, původ, rasu či náboženství.

Nově vzniklý stát musel jako jeden z prvních kroků po svém vzniku určit, kteří obyvatelé budou mít právo na získání občanství ČSR. Kromě Čechů a Slováků, kteří tvořili dohromady asi 65 % obyvatelstva, a kteří získali poprvé v dějinách status státního národa, zde byla i početně velmi významná národnostní menšina Němců (dle sčítání lidu v r. 1921 to bylo 23,4 %).³² Dále zde žily další významnější menšiny – Maďaři, Ukrajinci/Rusíni, Poláci a také

³⁰ PETRÁŠ, René, PETRŮV, Helena, SCHEU, Harald Christian (eds.). *Menšiny a právo v České republice*. 1. vyd. Praha: Auditorium, 2009. 507 s. ISBN 978-80-87284-00-1. s. 63.

³¹ PETRÁŠ, René. *Menšiny v meziválečném Československu: právní postavení národnostních menšin v první Československé republice a jejich mezinárodněprávní ochrana*. Vyd. 1. Praha: Karolinum, 2009, 437 s. ISBN 978-802-4616-391. s. 27–49.

³² CUHRA, Jaroslav a kol. *České země v evropských dějinách*. Vyd. 1. Litomyšl: Paseka, 2006, 4 v. 358 s. ISBN 97880718579454. s. 16.

větší množství Židů. Takže řešit menšinovou otázku bylo nezbytné i legislativně.

První ústavní listina ČSR zakotvila ochranu menšin v § 128 rovnost a požívání stejných práv občanů republiky bez ohledu na rasu, jazyk či náboženství.³³ V r. 1920 bylo přijato mnoho zákonů, které se dotýkaly i národnostních menšin, mezi nimi byl i tzv. jazykový zákon, který byl součástí ústavní listiny. Ten stanovil, že oficiálním jazykem bude jazyk československý. Kromě jiného tento zákon stanovil, že pokud bude mít okres 20 % a více obyvatelstva hlásícího se k určité národnostní menšině, byly úřady povinny podání v menšinovém jazyce přijmout a vydat v něm, a zároveň i v jazyce československém, odpověď. Velké korekce tohoto zákona přišly s vládním jazykovým nařízením č. 17/1926 Sb. z. a n.³⁴, a setkaly se s nelibostí národnostních menšin, jelikož tyto úpravy již neprocházely schvalováním v parlamentu. V této době měla pro postavení menšin velký význam i tehdejší mezinárodní politika a mezinárodní právo. V ČSR nebyla situace v tomto směru jednoduchá, žily zde národnostní menšiny, které byly početné a měly své rozsáhlé požadavky.

4.2. Historický vývoj postavení menšin – období let 1938 – 1948

Z historického hlediska jde sice o velmi krátké období, ale pro řešení menšinové otázky na našem území se ukázalo jako přelomové. Toto desetiletí přineslo výrazné změny ve struktuře národností v českých zemích. V r. 1938 se v důsledku Mnichovské smlouvy pohraničí stalo součástí Německa. Protektorát Čechy a Morava vznikl v r. 1939 a byl politicky i hospodářsky začleněn do Velkoněmecké říše. Zároveň se Slovensko v té době stává samostatným státem. Obzvláště židovské obyvatelstvo, které muselo čelit aplikaci německých norimberských zákonů z 15. září 1935 (konkrétně se jednalo o zákon o říšském občanství a zákon na ochranu německé krve a německé cti), bylo ve velmi nelehké situaci. Po celou dobu trvání protektorátu

³³ Zákon č. 121/1920 Sb. z. a n., Národního shromáždění, kterým se uvozuje ústavní listina ČSR. Dostupné z <http://spcp.prf.cuni.cz/lex/121-20.htm>.

³⁴ Nařízení vlády č. 17/1926 Sb. z. a n., ze dne 3. února 1926. Dostupné z <http://spcp.prf.cuni.cz/lex/17-1926.htm>.

(zejména v letech 1939, 1941 a 1942) byly vydávány různé právní předpisy, na základě kterých byli Židé diskriminováni a následně byla tato skupina obyvatelstva likvidována ve vyhlazovacích a koncentračních táborech. Ani samostatný slovenský stát se nevyhýbal zavedení protizidovského zákonodárství. „...příčemž tyto právní předpisy byly leckdy dokonce i horší než nacistické zákony.“³⁵ Spolu s Židy byla další tzv. nežádoucí menšinou také romská menšina, která byla od r. 1940 posílána do pracovních táborů, a poté byli Romové³⁶ deportováni do koncentračních vyhlazovacích táborů.

Po skončení druhé světové války v r. 1945 došlo k velké změně v obecném chápání menšin, obzvláště těch neslovanských, a to zejména z důvodu zneužití menšinové otázky Velkoněmeckou říší. Negativní postoj nastal především k menšinám německé a maďarské, ale i polské. Polská otázka byla částečně vyřešena až smlouvou s Polskem v r. 1947, která mimo jiné řešila i otázku ochrany národnostních menšin (nutno dodat, že tato smlouva nebyla nikdy ratifikována). V dubnu 1945 byl přijat Košický vládní program, který řešil z národností pouze Němce a Maďary. V Košickém vládním programu bylo přímo uvedeno: „*Strašné zkušenosti, jichž se Češi a Slováci dožili s německou a maďarskou menšinou, které se z velké části staly povolným nástrojem dobytčnické politiky proti republice zvenčí a z nichž se zejména českoslovenští Němci propůjčili přímo k vyhlazovacímu tažení proti českému a slovenskému národu, nutí obnovené Československo k hlubokému a trvalému zásahu.*“³⁷

Občanům Československa, kteří měli německou či maďarskou národnost, bylo jejich občanství bez dalšího zrušeno. Pokud chtěli československé občanství znovu nabýt, museli prokázat svou loajalitu a optovat pro československé státní občanství, přičemž každou žádost si úřady vyhradily posuzovat individuálně. Byl zde zmíněn též odsun Němců a Maďarů, kteří se přistěhovali na naše území po Mnichovu 1938 s výjimkou osob, které pracovaly ve prospěch Československa. Velmi zásadními dokumenty pro další vývoj postavení národnostních menšin byly tzv. Benešovy dekrety. Zejména

³⁵ PETRÁŠ, René, PETRŮV, Helena, SCHEU, Harald Christian (eds.). *Menšiny a právo v České republice*. 1. vyd. Praha: Auditorium, 2009. 507 s. ISBN 978-80-87284-00-1. s. 93.

³⁶ Označení Cikán a Rom jsou v práci používána jako synonyma.

³⁷ SOVADINA, Jiří. *Pretotalitní Československo v letech 1945–1948. Košický vládní program (5.4.1945)*. Moderní dějiny. [online] © aktualiz. 10.12.2012 [cit. 2013-01-08]. Dostupné z <http://www.moderni-dejiny.cz/clanek/kosicky-vladni-program-5-4-1945/>.

ty, které se týkaly Němců a Maďarů, žijících na našem území³⁸ – např. Ústavní dekret presidenta republiky č. 33/1945 Sb., z 2. srpna 1945, který kromě výše uvedených skutečností též řešil zrušení československého občanství pro Čechy a Slováky a příslušníky jiných slovanských národů, kteří žádali v době ohrožení republiky o německé nebo maďarské občanství, aniž k tomu byli donuceni.³⁹ Byly zde řešeny i případné žádosti žen a dětí, které pozbyly československé státní občanství s tím, že bylo žádoucí, aby tyto žádosti byly posuzovány blahovolně.

Struktura obyvatelstva se v poválečném Československu výrazně změnila v neprospěch národnostních menšin, zejména v důsledku odsunu Němců, k jehož realizaci mohlo dojít až na základě oficiálního mezinárodního schválení tohoto vysídlování – Postupimskou dohodou, která byla podepsána v srpnu 1945. V případě Maďarů tento krok na mezinárodní úrovni neprošel, a proto byla zvolena nucená asimilace, která však naprosto selhala.⁴⁰ Co se týká odsunu Němců, jednalo se o nejrozsáhlejší migrace v dějinách českých zemí, zhruba půl milionů obyvatel se stalo obětmi spontánního vyhnání a poté bylo přibližně dva a půl milionu obyvatel odsunuto organizovaně. Dodnes vzbuzuje tato část dějin velké emoce, kromě jiného i vzhledem k tomu, že Němcům byl na základě již zmíněných dekretů presidenta republiky zabaven prakticky veškerý majetek a naše úřady nikdy neprojevíly velký zájem o nějakou nápravu.

Jedním z prostředků k násilné asimilaci Maďarů v ČSR byl přesun části maďarské menšiny do pohraničí českých zemí, kde byl po násilném odsunu Němců nedostatek pracovních sil. S přihlédnutím ke genocidnímu charakteru druhé světové války se ČSR, ale i většina ostatních evropských států, snažila minimalizovat historicky mnohonárodnostní charakter státu.⁴¹ Jak je patrné z grafu níže, struktura obyvatelstva se po druhé světové válce velmi razantně proměnila v neprospěch zejména německé národnostní menšiny.

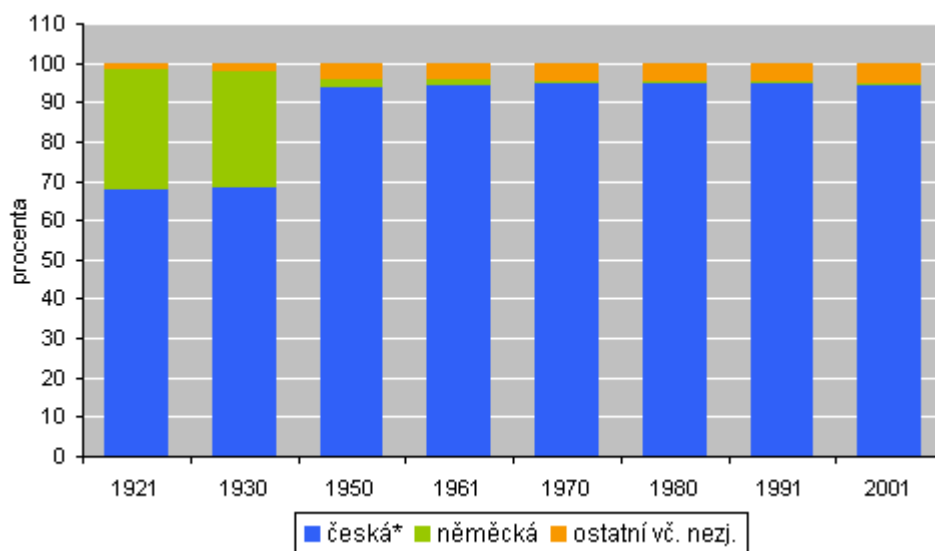
³⁸ Těchto dekretů bylo celkem 8 (dekrety presidenta č. 5, 12, 16, 27, 28, 33, 71 a 108 z roku 1945).

³⁹ Předpis č. 33 ze dne 2. srpna 1945, Ústavní dekret presidenta republiky, o úpravě československého státního občanství osob národnosti německé a maďarské. Dostupné z <http://www.zakonyprolidi.cz/cs/1945-33>.

⁴⁰ PETRÁŠ, René, PETRŮV, Helena, SCHEU, Harald Christian (eds.). *Menšiny a právo v České republice*. 1. vyd. Praha: Auditorium, 2009. 507 s. ISBN 978-80-87284-00-1. s. 96.

⁴¹ CUHRA, Jaroslav a kol. *České země v evropských dějinách*. Vyd. 1. Litomyšl: Paseka, 2006, 4 v. 358 s. ISBN 97880718579454. s. 156.

Graf č. 2: Vývoj struktury obyvatelstva ČR podle národnosti v letech 1921 – 2001 (v %)

* v letech 1991 a 2001 včetně národnosti moravské a slezské

Zdroj: Český statistický úřad, online, cit. 2012-12-12⁴²

Důležitým faktem také bylo, že v r. 1945 byla od Československa na základě smlouvy se Sovětským svazem oddělena Podkarpatská Rus. Což bylo svým způsobem velmi neobvyklé vzhledem ke skutečnosti, že Československo bylo jednou z vítězných zemí a přitom přicházelo podpisem této smlouvy o část území a na něm žijící obyvatele. Nehledě na skutečnost, že rusínská menšina žijící na území ČSR byla náhle početně velmi oslabena. Nezanedbatelnou skutečností se jevila i otázka nevelkého počtu Židů a Cikánů, kteří přežili snahu nacistů o úplnou fyzickou likvidaci těchto národností.

Významnou událostí dějin českých zemí byla po r. 1945 také repatriace tzv. volyňských Čechů.

⁴² ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD. *Národnosti v ČR od r. 1921*. [online] © [cit. 2012-12-12]. Dostupné z http://www.czso.cz/csu/redakce.nsf/i/narodnosti_v_cr_od_r_1921.

Volyňští Češi

Jde o jedinou početně významnou homogenní novodobou skupinu, která se vrátila po téměř sto letech zpět na české území a dodnes zde pobývá. Tato skupina v první vlně začala z českých zemí ve větším počtu odcházet po r. 1866 po prohrané válce s Pruskem, a kvůli zhoršujícím se životním podmínkám, zejména z ekonomických důvodů a zvěstech o velmi levné a kvalitní půdě v carském Rusku. Carská vláda se snažila přilákat přistěhovalce mimo již zmíněné půdy také na mnoho dalších výhod, jako bylo zakládání výrobních podniků, nárok na národní školství, naprostou náboženskou svobodu. Čeští přistěhovalci se začali usazovat v jedné ze stovky gubernií – ve Volyňské gubernii na západě Ukrajiny.⁴³ Poté, co následkem první světové války a především vpádem polských imperialistických kruhů do sovětského Ruska a na základě preliminární řížské smlouvy, byla Volyně rozdělena mezi Polsko a Ukrajinu, nastaly obzvláště pro ukrajinskou skupinu radikální změny v duchu komunistického hospodaření, což znamenalo především znárodňování podniků.⁴⁴

Po vypuknutí druhé světové války se Volyně opět sjednotila a stala se součástí Sovětského svazu. Většina obyvatel Volyně toto znovusjednocení přivítala. Ovšem prvním úkolem sovětské moci po osvobození západní Volyně byla realizace pozemkové reformy, začaly se znárodňovat banky, velké průmyslové podniky a doprava, soukromé obchody nahradila síť státních a družstevních prodejen. Krátce po znovusjednocení Volyně v r. 1941 došlo ke vpádu vojsk Německa do Sovětského svazu, a tím se i Volyně ocitla v okupační zóně. Mnoho volyňských Čechů, na základě dohody z 18. července 1941 mezi čs. emigrační vládou a Sovětským svazem, přešlo do samostatného polního praporu a později se na žádost velitele praporu pplk. Ludvíka Svobody aktivně zúčastnilo boje proti německým vojákům. Mimo jiných bojů se zúčastnili i Karpatsko-dukelské operace v r. 1944.⁴⁵

Po skončení druhé světové války začali příslušníci tohoto 1. čs. armádního sboru projevovat zájem o repatriaci v souvislosti s příslibem opce československého státního občanství. Začali se usidlovat především v oblasti

⁴³ VACULÍK, Jaroslav. *Volyňští Češi v protifašistickém zápase*. Praha: ČSPB, 1987. 90 s. s. 5.

⁴⁴ ŠIŠKOVÁ, Tatjana (ed.), *Menšíny a migranti v České republice: my a oni v multikulturní společnosti 21. století*. Vyd. I. Praha: Portál, 2001, 188 s. ISBN 80-717-8648-9. s. 108.

⁴⁵ VACULÍK, Jaroslav. *Volyňští Češi v protifašistickém zápase*. Praha: ČSPB, 1987. 90 s. s. 20–48.

Žatecka i se svými rodinami, které za nimi přicestovaly v r. 1947. Další vlna jejich návratu zpět do vlasti nastala po černobylské tragédii.

4.3. Historický vývoj postavení menšin – období let 1948 – 1989

V poválečném období vládla protimenšinová nálada v celé společnosti. Po vítězném únoru 1948, kdy se moci chopila KSČ, nebyla menšinová otázka žádným právním předpisem upravena a nová Ústava 9. května přijatá v r. 1948,⁴⁶ stanovila ochranu pouze pro individuální občanská práva příslušníků menšin, nikoli však dřívější rozsáhlá práva jednotlivých národnostních menšin. Tento stav proto zcela zákonitě vyvolával téměř neřešitelné problémy, vzhledem k tomu, že práva menšin se neopírala o žádný právní předpis a rozhodování o jejich případném poskytnutí bylo zcela v rukou orgánů KSČ a národních výborů, což vedlo občas až k chaosu.⁴⁷ Tyto orgány neměly oporu v nadřazených složkách, a proto o důležitých menšinových otázkách rozhodovaly na základě prvorepublikových postupů, ač neměly oporu v zákoně. Paradoxně se vznikem tzv. východního bloku se menšinová otázka v celé Evropě uklidnila. U nás dříve perzekuovaní a diskriminovaní Němci a Maďaři získali rovnoprávnost s nástupem totalitního režimu, a těm, kteří o československé občanství neměli zájem, je udělil zákon č. 34/1953 Sb., jímž některé osoby nabývají československého státního občanství.⁴⁸

System péče o menšiny na místních úrovních byl často rozmělněn vzhledem k poměrně často se opakujícím reformám veřejné správy a mnoha nejasnostem v přístupu k národnostním menšinám. Například školství jednotlivých národností bylo velmi náročným úkolem té doby. Zatímco u některých národností, jako je polská a rusínská, školství fungovalo téměř nepřetržitě, u Maďarů, jejichž školy se krátce po skončení války spolu s německými likvidovaly, na základě velmi negativního postoje většinového obyvatelstva k těmto menšinám v té době. Bylo potřeba obnovit školství

⁴⁶ Ústava československé socialistické republiky č. 150/1948 Sb. Dostupné z http://www.psp.cz/docs/texts/constitution_1948.html.

⁴⁷ PETRÁŠ, René, PETRŮV, Helena, SCHEU, Harald Christian, *Menšiny a právo v České republice*. 1. vyd. Praha: Auditorium, 2009. 507 s. ISBN 978-80-87284-00-1. s. 105.

⁴⁸ Zákon č. 34/1953 Sb., jímž některé osoby nabývají československého státního občanství. Dostupné z <http://www.sbirka.cz/45-89/53-034.htm>.

v mateřském jazyce co nejdříve, neboť maďarské děti měly velmi závažné jazykové problémy ve školách. Maďarsko bylo jedním ze států sovětského bloku a Československo s ním tudíž mělo v tomto období dobré vztahy.

Dalším prvkem, i když ne příliš významným, po nástupu totalitního komunistického režimu, byla náboženská otázka. Vztah komunistického režimu k otázkám náboženství nebyl příliš přátelský, vzhledem ke skutečnosti, že vedlo k uctívání jiných hodnot, než hlásali komunističtí funkcionáři, což se příliš neslučovalo s ideologií nově nastoleného řádu. V letech 1962 – 1965 se konal II. vatikánský koncil, který kromě snahy o změny podoby samotné církve v reakci na potřeby doby, usiloval též o větší spolupráci církve na celém světě. Ovšem ČSSR se tento koncil příliš nedotkl, i když katolická církev byla v Československu vždy početně poměrně silná. Větší změny v církvi mohly nastat až po r. 1989.

Specifickou skupinou byli Židé, u nichž hraje náboženství tradičně nejdůležitější roli, a kdy určitý antisemitismus prosakoval i do státní správy. Jak poukazuje René Petráš: „*Zásahy proti této skupině se neopíraly o právní předpisy, nevznikla tedy jakákoli obdoba norimberských zákonů...*“⁴⁹

Rok 1968 přinesl mnoho výrazných změn do celé společnosti, tudíž i do právního postavení menšin. Krom federalizace státu, kterou prosazovali zejména Slováci, kteří měli vždy pocit, že jsou upozadováni, se začal klást důraz i na řešení právního postavení národnostních menšin. KSC přijala Akční program KSC v dubnu 1968, na jehož základě byl přijat ústavní zákon o československé federaci vyhlášený pod č. 143/1968 Sb., a ústavní zákon č. 144/1968 Sb., o postavení národností v Československé socialistické republice. Tento zákon ale reguloval právní postavení pouze čtyř nejvýznamnějších menšin ve státě, a to maďarské, polské, německé a ukrajinské/rusínské. Postavení ostatních menšin žijících na území ČSSR v tomto zákoně nebylo nijak řešeno. Zákon upravoval nově koncipovaná práva menšin, která v předchozím období nebyla nijak legislativně regulována, např.: právo na vzdělávání se v jejich rodném jazyce, právo na jednání s úřady ve svém jazyce, právo na všestranný kulturní rozvoj, právo sdružovat se v národnostních kulturních společenských organizacích apod. s tím, že

⁴⁹ PETRÁŠ, René, PETRŮV, Helena, SCHEU, Harald Christian (eds.). *Menšiny a právo v České republice*. 1. vyd. Praha: Auditorium, 2009. 507 s. ISBN 978-80-87284-00-1. s. 112.

podrobněji tato práva upraví prováděcí zákony.⁵⁰ Ovšem na vydání těchto zvláštních předpisů již nedošlo, jelikož přišla léta normalizace a vláda se touto problematikou dále příliš nezabývala.

4.4. Historický vývoj postavení menšin – období let 1989 – 1993

Revoluční rok 1989 přinesl do společnosti mnoho změn mimo jiné i v přístupu k národnostním menšinám. Nastalo období velkých migrací s ohledem na skutečnosti, že se naše republika téměř ze dne na den stala součástí demokratického prosperujícího západu, a tím pádem na naše území zamířilo mnoho cizinců s vyhlídkou trvalého přistěhovalectví i s celými svými rodinami zejména z ekonomických příčin. Federální vláda se snažila najít řešení a upravit práva národnostních menšin, ale názorové rozdíly české a slovenské vlády byly natolik rozdílné, že nakonec k žádnému zásadnímu řešení nedošlo. Kromě jiného bylo třeba řešit i vznik a vývoj uprchlické legislativy, bylo potřeba propracovat azylová řízení a různá řešení výsledků azylových řízení, např. integrace uznaných uprchlíků či dobrovolná repatriace uprchlíků, jejichž důvody nekorespondovaly s mezinárodními a českými standardy uprchlického práva. Mnoho z těchto uprchlíků však mělo ČSFR pouze za tranzitní zemi. Jejich cílem bylo získat azyl a práci dál na západ, zejména ve Spolkové republice Německo (dále i SRN) a v ČSFR pouze uvízli a požadovali totéž, co měli původně v plánu požadovat v SRN. Vláda na tuto situaci musela urychleně legislativně zareagovat. Byl vydán zákon č. 498/1990, Sb., o uprchlících, který se však příliš neosvědčil, a v r. 1992 byl vydán zákon č. 123/1992 Sb., o pobytu cizinců na území ČSFR, který se nesnažil migrace usměrňovat ani potlačovat, ale na straně druhé získat trvalý pobyt či dokonce občanství bylo dle tohoto zákona velmi nesnadnou záležitostí.⁵¹

V r. 1991 byla do našeho právního řádu přijata Listina základních práv a svobod jako ústavní zákon československé federace – ústavní zákon č. 23/1991 Sb., tím také vešel v platnost článek 43 LZPS, který se zabývá

⁵⁰ Ústavní zákon č. 144/1968 Sb., o postavení národností v Československé socialistické republice. Dostupné z: <http://aplikace.mvcr.cz/archiv2008/sbirka/1968/sb41-68.pdf>.

⁵¹ SCHEU, Harald Christian (ed.). *Migrace a kulturní konflikty*. Vyd. 1. Editor Harald Christian Scheu. Praha: Auditorium, 2011, 322 s. ISBN 978-808-7284-070. s. 138–140.

poskytnutím azylu cizincům pronásledovaným ve své zemi za uplatňování politických práv a svobod ve své domovské zemi. Ale toto právo nebylo až do roku 1999 fakticky aplikovatelné, protože s ohledem na zákon o uprchlících vznikala terminologická nejednotnost. Uvedená norma upravovala systém naprosto separátní, nereflektující znění čl. 43 LZPS. Důvody, proč nebyl čl. 43 LZPS zohledněn v uvedené normě, a proč zákonodárce nevyužil pojmy, které byly používány jak v LZPS, tak v Úmluvě o právním postavení uprchlíků, nebyly zcela jasné.⁵² Přijetím Listiny základních práv a svobod do našeho právního řádu vstoupily automaticky v platnost také články 24 a 25, které stanovují individuální i kolektivní práva národnostních a etnických menšin žijících na území ČSFR.

V únoru 1991 ČSFR podepsala Úmluvu Rady Evropy o ochraně lidských práv a základních svobod ve znění protokolů 3, 5 a 8. (sdělení Federálního ministerstva zahraničních věcí č. 209/1992 Sb.). Tato úmluva se stala základem mezinárodněprávní úpravy lidských práv v evropských zemích a ČSFR byla první zemí bývalého východního bloku, která přistoupila k podpisu této úmluvy.

4.5. Historický vývoj postavení menšin – po vzniku samostatné České republiky

Po rozdělení ČSFR a vzniku samostatné České republiky k 1. 1. 1993 zanikla citlivá otázka společného a jednotného formulování národnostněmenšinové problematiky a politiky dvou národů žijících ve společném státě, a to pro nově vzniklou ČR znamenalo ustanovit nová politická východiska v postoji k národnostním menšinám. Nová Ústava ČR, která vešla v účinnost dne 1. 1. 1993, ve zřejmé reakci na slovenskou nacionální rétoriku silně posílila občanský, tedy nenárodní ráz nově vzniklého státu.⁵³

Některé početnější národnostní menšiny se začaly domáhat chybějící právní úpravy vyplývající zejména z čl. 25, odst. 1 a 2 LZPS, kde je zakotveno

⁵² ŠIŠKOVÁ, Tatjana (ed). *Výchova k toleranci a proti rasismu: [multikulturní výchova v praxi]*. Vyd. 2., aktualiz. Praha: Portál, 2008, 273 s. ISBN 978-807-3671-822. s. 62.

⁵³ CUHRA, Jaroslav a kol. *České země v evropských dějinách*. Vyd. 1. Litomyšl: Paseka, 2006, 4 v. 358 s. ISBN 97880718579454. s. 318.

právo občanů tvořících národnostní menšiny na rozvíjení vlastní kultury, právo rozšiřovat a přijímat informace v jejich mateřském jazyce, právo na vzdělání v mateřském jazyce, možnost účastnit se věcí týkajících se národnostních a etnických menšin aj.⁵⁴ Vláda byla nucena nějakým způsobem přistoupit alespoň ke stanovení zásad národnostněmenšinové politiky. V r. 1994 byl přijat Koncept přístupu vlády k otázkám národnostních menšin (dále i Koncept), jehož rámec tvořily čl. 24 a 25 LZPS, a který formuloval hlavní zásady menšinové politiky. Poté ČR přistoupila k podpisu mezinárodních právních dokumentů Rady Evropy. Jednalo se o Rámcovou úmluvu o ochraně národnostních menšin, která byla podepsána ve Štrasburku v r. 1995 (ratifikována r. 1997) a o Evropskou chartu regionálních či menšinových jazyků, která byla signována v r. 2000 (ratifikována v r. 2006).

V r. 1999 vstoupila v platnost Amsterodamská smlouva, která zakotvila nový právní základ azylové politiky členských států Evropské unie (dále i EU). Přesunula tuto oblast do práva komunitárního, čímž Rada Evropy získala legislativní pravomoc určovat podmínky pro legální pobyt na území členských států EU.

Proces přípravy menšinového zákona v ČR narážel od počátku na mnoho překážek především kvůli k tomu, že bylo těžké sjednotit názory a přístupy orgánů státní správy a jednotlivých zástupců příslušníků národnostních menšin. Dalším problémem bylo, že souběžně vznikaly také návrhy nového školského zákona a zákona o správním řízení, do kterých bylo nutné zapracovat důležité oblasti, týkající se práv národnostních menšin – možnost vzdělávání se v mateřském jazyce a možnost užívání mateřského jazyka ve správním řízení. Zákon byl nakonec schválen a vyšel ve Sbírce zákonů ČR pod č. 273/2001 Sb., o právech příslušníků národnostních menšin a změně některých zákonů.

⁵⁴ Usnesení předsednictva České národní rady č. 2/1993 Sb., o vyhlášení LISTINY ZÁKLADNÍCH PRÁV A SVOBOD jako součásti ústavního pořádku České republiky. Dostupné z <http://www.sbirka.cz/AKT-1993/93-002a.htm>.

4.6. Menšinový zákon

Kromě Ústavy ČR a LZPS je ochrana národnostních menšin v ČR legislativně upravena podrobněji především tzv. menšinovým zákonem, tj. zákonem č. 273/2001 Sb., o právech příslušníků národnostních menšin.⁵⁵ Jeho právní rámec zásadně ovlivnily LZPS (čl. 24 – princip rovnosti), Rámcová úmluva o ochraně národnostních menšin, která, jak již bylo zmíněno, byla ČR ratifikována v r. 1997 a také Doporučení Rady Evropy č. 1201 z r. 1993. Tento zákon vznikl jako reakce na změnu intenzity imigrace a změnu národnostní skladby imigrantů žijících na území ČR.

Zákon uvozuje preambule, kde je kladen důraz především na právo na národnostní a etnickou identitu jako součást lidských práv, na respektování identity jednotlivých příslušníků i skupin národnostních menšin, které se projevují vlastní kulturou, tradicemi či jazykem. Dále přiznává národnostním menšinám účinnou účast na kulturním, společenském a hospodářském životě i ve veřejných záležitostech, obzvláště těch záležitostí, které se národnostních menšin týkají.

Předmětem úpravy tohoto zákona jsou tedy práva příslušníků národnostních menšin a působnost orgánů veřejné správy v této oblasti. V zákoně je kladen důraz na definování pojmů národnostní menšina a také příslušník národnostní menšiny. Menšinový zákon stanoví přesné vymezení pojmu národnostní menšina (pojem národnostní menšina pro účely tohoto zákona je uveden v kapitole 1. Vymezení pojmů). Příslušníkem národnostní menšiny se pro účely tohoto zákona rozumí občan, který se hlásí k jiné než české národnosti a je u něj vůle být za příslušníka národnostní menšiny spolu s jinými, kteří se taktéž hlásí k té samé menšině, považován.

4.6.1. Práva zaručená všem národnostním menšinám

V souladu s LZPS a mezinárodními smlouvami o lidských právech a svobodách jsou určitá práva zaručena všem národnostním menšinám bez ohledu na skutečnost, jestli dlouhodobě a tradičně žijí na území ČR a mají

⁵⁵ Zákon č. 273/2001 Sb., o právech příslušníků národnostních menšin a o změně některých zákonů. Dostupné z <http://www.sbirka.cz/AKT-2001/01-273a.htm>.

statut národnostní menšiny v ČR.⁵⁶ Jsou to především práva na všestranný rozvoj, právo rozvíjet vlastní kulturu a své tradice společně s dalšími příslušníky stejné národnostní menšiny, rozšiřovat a přijímat informace v jejich mateřském jazyku a v neposlední řadě na výkon svých práv.

Svobodná volba příslušnosti k národnostní menšině

Mnoho občanů má obavy ze zneužití přihlášení se k určité národnostní menšině, obávají se možných důsledků i s ohledem na skutečnost, že národnostní identita procházela složitým historickým vývojem a v období druhé světové války byla zneužita v neprospěch zejména židovské a romské menšiny. Po druhé světové válce měla příslušnost k německé a maďarské menšině neblahé důsledky pro tyto občany. I proto tento zákon v § 4 zaručuje v souladu s LZPS, že přihlášení se k jakékoli národnostní menšině nebude nikomu na újmu a nebude nikde evidováno. Tento osobní údaj patří dle zákona č. 101/2000 Sb., o ochraně osobních údajů a o změně některých zákonů, do kategorie citlivých údajů. Dle § 9 tohoto zákona musí být dán se zpracováním těchto údajů písemný souhlas a smí být použity pouze pro účel a na dobu, pro které byly poskytnuty.⁵⁷

Údaje o přihlášení se k určité národnosti získané při sčítání lidu mají orgány veřejné správy povinnost po statistickém sčítání zničit a nesmí být použity pro jiný účel než pro zpracování statistických údajů o sčítání lidu, jak stanovuje § 22 zákona č. 296/2009 Sb., o sčítání lidu, domů a bytů v r. 2011 Sb.⁵⁸ Ze Zprávy o situaci národnostních menšin za rok 2011 (dále též Zpráva) vyplývá, že při sčítání lidu v r. 2011 se např. dle kvalifikovaných odhadů 90 % Romů nepřihlásilo ke své národnosti.⁵⁹ Důvodem mohou být právě nepříznivé zkušenosti ze zneužití těchto informací v minulosti. Ovšem pro tvorbu národnostněmenšinové politiky každého státu je právě přihlášení se k národnostní menšině velmi důležitým faktem. Podle výsledků sčítání lidu v r.

⁵⁶ V ČR byl statut národnostní menšiny prozatím přiznán dvanácti národnostním menšinám, a to: bulharské, chorvatské, maďarské, německé, polské, romské, rusínské, ruské, řecké, slovenské, srbské a ukrajinské.

⁵⁷ Zákon č. 101/2000 Sb., o ochraně osobních údajů a o změně některých zákonů. Dostupné z <http://www.sbirka.cz/AKT-2000/00-101x.htm>.

⁵⁸ Zákon č. 296/2009 Sb., o sčítání lidu, domů a bytů v roce 2011. Dostupné z <http://www.sbirka.cz/2009/09-296.htm>.

⁵⁹ VLÁDA ČESKÉ REPUBLIKY. *Zpráva o situaci národnostních menšin v České republice za rok 2011*. Úřad vlády pro národnostní menšiny. [online] © [cit. 2013-01-29]. ISBN 978-80-7440-063-6. 203 s. Dostupné z http://www.vlada.cz/assets/ppov/rnm/dokumenty/dokumenty-rady/zprava_2011_tiskarna.pdf.

2011 na dobrovolnou otázku (každý měl možnost na tuto otázku odpovědět na základě vlastního pocitu a deklarování) týkající se národnosti, kdy bylo možné přihlásit se i ke dvěma národnostem, neodpovědělo vůbec 2,64 mil. obyvatel. (viz Příloha D.).

Právo na sdružování příslušníků národnostní menšiny

Příslušníci všech národnostních menšin mají právo na sdružování se v národnostních sdruženích, ale i politických stranách, pokud dodrží podmínky a způsoby, které podrobněji reguluje zákon č. 83/1990 Sb., o sdružování občanů.⁶⁰ Výkon práva na sdružování národnostních menšin je v souladu s ústavním pořádkem ČR, a vyplývá i z mezinárodních závazků (především Rámcová úmluva o ochraně národnostních menšin dále Mezinárodní pakt o občanských a politických právech a Úmluva o lidských právech a svobodách). Sdružení dle tohoto zákona lze založit v případě, že počet občanů zakládajících sdružení je nejméně 3, z nichž alespoň jeden musí být starší 18 let. Dle § čl. 4 tohoto zákona nesmí být zakládána sdružení, jejichž cílem je popírat osobní či politická práva mimo jiné týkající se též příslušnosti k určité národnostní skupině, rase, náboženskému vyznání, kteréžto aspekty se u národnostních menšin objevují, a jsou často jejich spojujícím prvkem. Cíle sdružení nesmí být v rozporu s Ústavou ČR a platnými zákony. Návrh na založení sdružení se podává u Ministerstva vnitra ČR.

Dle Zprávy vyplývá, že bylo evidováno celkem 709 občanských sdružení národnostních menšin, z nichž nejvíce (celkem 543) bylo romských.⁶¹ Co se týká politických stran či hnutí, působilo v ČR v r. 2011 jedno politické hnutí, které se dlouhodobě výrazněji prosazuje na komunální úrovni v okresech Frýdek-Místek a Karviná, kde má svůj podíl na obecních zastupitelstvech, a to Coexistentia-Soužití.

Právo na užívání jména a příjmení v jazyce národnostní menšiny

Tento zákon zaručuje v § 7 všem příslušníkům menšin právo na užívání svého jména a příjmení v jazyce národnostní menšiny, ke které se hlásí, pokud splní

⁶⁰ Zákon č. 83/1990 Sb., o sdružování občanů. Dostupné z <http://www.sbirka.cz/AKT-1990/90-083j.htm>.

⁶¹ VLÁDA ČESKÉ REPUBLIKY. *Zpráva o situaci národnostních menšin v České republice za rok 2011*. Úřad vlády pro národnostní menšiny. [online] © [cit. 2013-01-29]. ISBN 978-80-7440-063-6. 203 s. Dostupné z http://www.vlada.cz/assets/ppov/rnm/dokumenty/dokumenty-rady/zprava_2011_tiskarna.pdf.

podmínky stanovené zákonem č. 301/2000 Sb., o matrikách, jménu a příjmení. Zákon ukládá povinnost dle § 9 uvést jméno a příjmení v českém nebo v jiném než českém jazyce, ovšem znaky jména a příjmení musí být přepsány do podoby, které se zobrazují v informačních systémech veřejné správy. Do matriční knihy jsou orgány povinny zapsat údaj o tom, že tyto údaje jsou zapsány v jazyku národnostní menšiny.⁶² Tato povinnost pro orgány veřejné správy je dána Rámcovou úmluvou o ochraně národnostních menšin, konkrétně čl. 11 této úmluvy. Na základě zákona č. 165/2004 Sb., kterým se mění zákon o matrikách (čl. 2, odst. 2 – 7) lze na žádost nositelky příjmení, v souladu s pravidly české mluvnice, uvést její jméno v mužském tvaru, pokud jde o občanku ČR, která je jiné než české národnosti (§ 69, odst. 2, bod d), totéž lze uplatnit i u dítěte ženského pohlaví za stejných podmínek, pokud o to požádají jeho rodiče. Tyto žádosti lze podat u kteréhokoli matričního úřadu nebo u zastupitelského úřadu ČR.⁶³

Petiční právo

V souladu s čl. 18 LZPS a zákonem č. 85/1990 Sb., o právu petičním, má každý zaručeno petiční právo s tím, že musí být dodrženy podmínky stanovené zákonem. Je důležité zachovat zejména obsah petice, který se musí týkat veřejného či jiného společenského zájmu, a nesmí vyzývat k porušování právního pořádku v ČR nebo popírat či omezovat základní práva kohokoli daná zákonem.⁶⁴

Právo na ochranu před soudy

Dle čl. 37 odst. 4 LZPS má každý, kdo před soudem prohlásí, že neovládá úřední jazyk, jímž se vede jednání, právo na tlumočnicka. Tímto je zaručena před soudy rovnost, která patří k základním právům a svobodám všech občanů, tedy i příslušníků národnostních menšin. Toto právo může využít každý občan, tedy i cizinec a výlohy spojené s tlumočením a překlady vždy nese stát.

⁶² Zákon č. 301/2000 Sb., o matrikách, jménu a příjmení a o změně některých souvisejících zákonů. Dostupné z <http://www.sbirka.cz/AKT-2000/00-301r.htm>.

⁶³ Zákon č. 165/2004 Sb., kterým se mění zákon o matrikách, jménu a příjmení a o změně některých souvisejících zákonů, ve znění pozdějších předpisů. Dostupné z <http://www.sbirka.cz/2004/04-165.htm>.

⁶⁴ Zákon č. 85/1990 Sb., o právu petičním. Dostupné z <http://www.sbirka.cz/1990/90-085.htm>

4.6.2. Práva zaručená národnostním menšinám žijícím tradičně a dlouhodobě na území ČR

Občanům ČR, kteří se hlásí k jiné než české národnosti a jde o národnostní menšinu, která žije tradičně a dlouhodobě na území ČR, menšinový zákon zaručuje specifická národnostní práva.

Na základě usnesení Poslanecké sněmovny Parlamentu ČR k vládnímu návrhu ratifikace Evropské charty regionálních či menšinových jazyků (dále jen Charta) z roku 2006 se za menšinové jazyky na území ČR považují: slovenština, němčina, polština a romština. Tím jsou posílena práva národnostních menšin, které užívají těchto jazyků, i když jim tato práva byla přiznaná již před podpisem Charty zákonem. Za regionální či menšinové jazyky se dle Charty považují jazyky, které jsou tradičně užívány na území státu a nejsou totožné s jazykem úředním. V souladu s nařízením vlády č. 98/2002 Sb., kterým se stanoví podmínky a způsob poskytování dotací ze státního rozpočtu na aktivity příslušníků národnostních menšin a na podporu integrace příslušníků romské komunity, jsou ze státního rozpočtu vyčleňovány prostředky na podporu programů, které se týkají vyjmenovaných menšinových jazyků.

Právo na vícejazyčné názvy a označení

Příslušníci menšin žijících tradičně a dlouhodobě na území ČR mají dle § 8 menšinového zákona právo na vícejazyčné názvy a označení. Jedná se o názvy obcí, v nichž žijí, částí ulic, veřejných prostranství, ale i označení budov orgánů veřejné správy a v době voleb i volebních místností, pokud počet příslušníků hlásících se k národnostní menšině na území obce je nejméně 10 %, a pokud o to požádají prostřednictvím výborů pro národnostní menšiny. Práva jsou blíže upravena v § 29 zákona č. 128/2000 Sb., o obcích (obecní zřízení). Toto právo využívá zejména polská menšina především proto, že jde o jedinou teritoriálně soustředěnou národnostní menšinou žijící na území ČR.

Právo na užívání jazyka národnostní menšiny v úředním styku a před soudy

Menšinám žijícím tradičně a dlouhodobě na území ČR dle § 9 menšinového zákona je zaručeno právo na užívání svého jazyka v úředním styku a před

soudy. Zvláštními předpisy se upravují podmínky pro výkon tohoto práva. Zákon č. 500/2004 Sb., správní řád pokrývá i práva a ochranu příslušníků národnostních menšin v § 16 Jednací jazyk, odkazujícím na menšinový zákon. Toto právo je regulováno ve správním soudnictví dle zákona č. 150/2002 Sb., soudní řád správní. V § 18 občanského soudního řádu (zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád) je stanoveno, že účastníci řízení mají právo jednat před soudem ve své mateřštině, a pokud je účastníkova mateřština jiná než česká, je soud povinen ustanovit tomuto občanovi tlumočnicka ve chvíli, kdy takováto potřeba vyjde před soudem najevo.⁶⁵ Totéž platí v trestním řádu (zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním – trestní řád), kde dle § 2 odst. 14 každý, kdo neovládá český jazyk, smí před orgány činnými v trestním řízení používat svůj mateřský jazyk nebo jazyk, o kterém prohlásí, že jej ovládá a dle § 28 trestního řádu je orgán činný v trestním řízení povinen přizvat tlumočnicka pro jazyk jeho národnosti či úřední jazyk státu, jehož je občanem.⁶⁶

Právo na užívání jazyka národnostní menšiny ve věcech volebních

Ve věcech volebních (§ 10 menšinového zákona) jsou práva na zveřejnění oznámení o době, místě konání voleb a na další oznámení pro voliče hlásícím se k národnostním menšinám specifikována na úrovni obcí, krajů i na celostátní úrovni zvláštními právními předpisy (zákon č. 152/1994 Sb., o volbách do zastupitelstev v obcích, zákon č. 130/2000 Sb., o volbách do zastupitelstev krajů a zákon č. 247/1995 Sb., o volbách do Parlamentu České republiky), kdy jsou tato práva podmíněna zřízením výborů pro národnostní menšiny. Nad rámec volebních zákonů obstarává Ministerstvo vnitra ČR pro všechny obce, kde se k jiné než české národnosti hlásí více než 10 % obyvatel Informaci o způsobu hlasování v jazyce národnostních menšin. Tyto informace se zpravidla vyhláší vyvěšením na úřední desce a v každé volební místnosti na území obce.

Právo na vzdělávání v jazyce národnostní menšiny

Pro některé národnostní menšiny je pro zachování vlastní svébytnosti a jazyka velmi důležitá možnost vzdělávání se ve své mateřštině. Tato možnost je

⁶⁵ Občanský soudní řád č. 99/1963 Sb. Dostupné z <http://www.sbirka.cz/AKT45-89/63-099dh.htm>.

⁶⁶ Zákon č. 141/1961 Sb., Zákon o trestním řízení soudním (trestní řád). Dostupné z <http://www.sbirka.cz/AKT45-89/61-141bh.htm>.

dána dle § 11 menšinového zákona právě národnostním menšinám žijícím tradičně a dlouhodobě na území ČR. Při zachování podmínek daných zvláštními právními předpisy lze zakládat školy, které budou mít vyučovací jazyk národnostní menšiny či tento jazyk budou vyučovat jako jeden z předmětů a dále lze zakládat i soukromá předškolní a školská zařízení.

Dle zákona č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (dále jen školský zákon), dle § 13 mají národnostní menšiny právo na vzdělávání ve svém jazyce. § 14 školského zákona blíže specifikuje vzdělávání příslušníků národnostních menšin. A to vzdělávání v jazyce národnostních menšin v mateřských, základních a středních školách v obcích, kde byl zřízen výbor pro národnostní menšiny. Rozhodujícím kritériem dle tohoto zákona je počet dětí, které jsou přihlášeny do tříd těchto škol (mateřská škola – nejméně 8 žáků, základní škola – nejméně 10 žáků, střední škola – nejméně 12 žáků). Pokud má národnostní menšina zájem na zřízení školy s národnostním jazykem na úrovni předškolních či základních škol, je nezbytné dle školského zákona, každou třídu naplnit nejméně 12 žáky a u středních škol je tento počet stanoven na 15 žáků.⁶⁷

Mnoho mateřských a základních škol s vyučovacím jazykem národnostní menšiny se vyskytuje v Moravskoslezském kraji, tzn. polské národnostní menšiny, která vzhledem k již zmíněné teritoriální vymezenosti, soudržnosti a poměrně nízké míře asimilace projevuje o vzdělávání ve svém jazyku velký zájem a uplatňuje své právo stanovené zákonem na úrovni mateřských, základních a středních škol. Vyučování probíhá ve vyučovacím jazyce polském. Také aktivity německé menšiny jsou v tomto směru poměrně rozsáhlé. Např. Základní škola německo-českého porozumění působí v Praze od r. 1991 a nabízí němčinu jako jazyk cizí i jako jazyk mateřský, ale hlavním vyučovacím jazykem je čeština. V případě zájmu na ni navazuje osmileté Gymnázium Thomase Manna (od r. 1995). Ovšem existují i školy, kde je vyučovacím jazykem němčina. Absolventi těchto škol mohou po jejich absolvování bez jazykové zkoušky dále studovat na německých univerzitách. Příslušníci slovenské menšiny o vzdělávání ve svém jazyce příliš velký zájem nemají, ač v tomto směru určité snahy proběhly, nesetkaly se s velkým

⁶⁷ Zákon č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním středním vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon). Dostupné z <http://www.sbirka.cz/AKT-2004/04-561zj.htm>.

zájmem a bylo od nich ustoupeno. Důvodem může být příbuznost slovenského jazyka s češtinou či teritoriální rozptýlenost příslušníků slovenské národnostní menšiny na celém území ČR.

Právo na rozšiřování a přijímání informací v jazyce národnostní menšiny

Dle § 13 menšinového zákona stát poskytne národnostním menšinám žijícím tradičně a dlouhodobě na území ČR podporu na vydávání periodického i neperiodického tisku vydávaného v jazycích národnostních menšin. Všechny menšiny této možnosti využívají a vydávají periodický tisk ve svém jazyce. Věnují se v nich historii, rozvíjení tradic, současným problémům a možnostem těchto menšin. Některá z těchto periodik jsou distribuována i bezplatně v rámci menšin, kupř. časopis řecké menšiny Kalimera či časopis rusínské menšiny Podkarpatská Rus.

Stát taktéž podporuje rozhlasové a televizní vysílání v menšinových jazycích. Možnost aplikace těchto práv reguluje zákon č. 483/1991 Sb., o České televizi, kde je v § 2 uveden jako jeden z cílů této veřejné služby kromě jiného též úkol rozvíjet kulturní identitu obyvatel ČR vč. kulturní identity národnostních menšin.⁶⁸ V současné době tuto možnost využívá zejména velmi aktivní polská menšina, a to v oblasti Moravskoslezského a Olomouckého kraje, kde se např. od r. 2010 regionálně vysílají Zprávy v polském jazyce vždy v pátek v premiéře (jsou součástí Událostí v regionech, které se vysílají z Ostravského studia České televize). V rámci Ostravského televizního studia České televize je taktéž vysílán pořad pro romskou menšinu s názvem Romaňi Luma (Romský svět), který je premiérově vysílán na internetu.

Zákon č. 484/1991 Sb., o Českém rozhlasu, si v § 2 za jeden z hlavních úkolů v oblasti rozhlasového vysílání klade také rozvíjení kulturní identity národnostních či etnických menšin.⁶⁹ Český rozhlas (konkrétně Redakce pro národnostní menšiny) vysílá pravidelně pořady pro slovenskou národnostní menšinu Stretnutie a pro romskou menšinu pořad O Roma vakeren, ve kterých přibližuje současný život i historii těchto menšin.

⁶⁸ Zákon č. 483/1991 Sb., o České televizi. Dostupné z <http://www.sbirka.cz/AKT-1991/91-483l.htm>.

⁶⁹ Zákon č. 484/1991 Sb., Zákon České národní rady o Českém rozhlasu. Dostupné z <http://www.sbirka.cz/AKT-1991/91-484g.htm>.

Dotace na provozování aktivit v oblasti uplatňování práva na rozšiřování a přijímání informací v jazyce národnostní menšiny jsou poskytovány ze státního rozpočtu. Poskytovatelem těchto dotací je v tomto případě Ministerstvo kultury ČR, které určuje, jakým způsobem, v jakém rozsahu a pro které konkrétní projekty bude dotace poskytnuta.

Právo účasti na řešení záležitostí týkajících se národnostní menšiny

V § 6 menšinového zákona je regulováno toto právo pro národnostní menšiny jako aktivní účast na kulturním, společenském a hospodářském životě menšin i ve veřejných záležitostech. Na základě tohoto paragrafu byla zřízena Rada vlády pro národnostní menšiny.

4.6.3. Rada vlády pro národnostní menšiny

Menšinovým zákonem, konkrétně § 6 tohoto zákona, zřídila vláda Radu vlády pro národnostní menšiny (dále jen Rada). Ta vznikla v r. 2001 a je poradním a iniciativním orgánem v otázkách týkajících se národnostních menšin, jejich příslušníků a ochrany menšinových jazyků. Dle Statutu této Rady v současné době stojí v čele Rady člen vlády, který je jmenován vládou na návrh předsedy vlády. Rada má dále dva místopředsedy – jeden zastupuje veřejnou správu a jeden je zástupcem za národnostní menšiny. Členy rady jsou i zástupci národnostních menšin s tím, že musí tvořit nejméně polovinu členů Rady a jsou do tohoto orgánu navrhováni jednotlivými sdruženími národnostních menšin. Na základě ratifikace Evropské charty regionálních či menšinových jazyků, kdy němčina, slovenština, polština a romština byly jako vybrané jazyky vzaty pod zvláštní režim, mají tyto menšiny v radě dva a ostatní menšiny po jednom zástupci. Celkem má Rada 30 členů, které jmenuje vláda usnesením.⁷⁰ Rada má pravidelná zasedání dle plánu práce, který se schvaluje vždy na prvním zasedání kalendářního roku. Na svých zasedáních se věnuje aktuálním problémům jednotlivých národnostních menšin. Do její působnosti dle zákona patří především zajišťování přípravy opatření vlády,

⁷⁰ VLÁDA ČESKÉ REPUBLIKY. Rada vlády pro národnostní menšiny. [online] [cit. 2012-12-26]. Dostupné z <http://www.vlada.cz/cz/pracovni-a-poradni-organy-vlady/rnm/historie-a-soucasnost-rady-15074/>.

vyjadřování se k návrhům zákonů a nařízení vlády, to vše pokud se obsah týká národnostních menšin. Dále spolupracuje s orgány státní správy i na regionální úrovni, připravuje pro vládu doporučení k zajištění potřeb, zejména v oblastech, které jsou těmto menšinám zaručena zákonem (např. kultura, školství, zajištění práv k používání mateřského jazyka aj.). Také vyhotovuje návrhy na rozdělení finančních prostředků ze státního rozpočtu, které se vynakládají na aktivity jednotlivých menšin, a také každoročně vyhotovuje pro vládu Zprávu o situaci národnostních menšin na území ČR.

Dle § 78 zákona č. 129/2000 Sb., o krajích (krajské zřízení), je kraj povinen, v případě, že se dle posledního sčítání lidu hlásí alespoň 5 % obyvatel k jiné než české národnosti zřídit výbor pro národnostní menšiny.⁷¹ Taktéž obec dle zákona č. 128/2000 Sb., o obcích, v případě, že procento občanů hlásících se k určité národnostní menšině (nikoli české) podle výsledků posledního sčítání lidu dosáhne alespoň 10 %, je obec povinna na úrovni místní samosprávy zřídit také výbor pro národnostní menšiny.⁷² Dle obou těchto zákonů je nezbytné, aby příslušníci menšiny tvořili nejméně polovinu členů těchto výborů. Důležitým předpokladem pro zřízení těchto výborů je samozřejmě samotný zájem národnostních menšin. V kterékoli obci, bez ohledu na procentuální zastoupení menšinového obyvatelstva, mohou být v případě zájmu zřizovány i Komise pro národnostní menšiny. Takovéto komise pracují např. v Praze, Mostě, Chebu či Liberci.

Sekretariát Rady každoročně shrnuje situaci národnostních menšin žijících na území ČR v dokumentu, který předkládá vládě, jedná se o Zprávu o situaci národnostních menšin v ČR za každý rok. Podklady ke zpracování této Zprávy získává od zainteresovaných ministerstev, orgánů místní i regionální samosprávy, Kanceláře prezidenta republiky a v neposlední řadě i od zástupců národnostních menšin zastoupených v Radě. Ve Zprávě je přehledně shrnuta momentální situace této problematiky, naplňování jednotlivých práv náležejícím menšinám a také způsob a čerpání přidělených dotací poskytovaných státem.

⁷¹ Zákon č. 129/2000 Sb., o krajích (krajské zřízení). Dostupné z <http://www.sbirka.cz/AKT-2000/00-129a.htm>.

⁷² Zákon č. 128/2000 Sb., o obcích (obecní zřízení). Dostupné z <http://www.sbirka.cz/AKT-2000/00-128zj.htm>.

5. VYBRANÉ NÁRODNOSTNÍ MENŠINY ŽIJÍCÍ NA ÚZEMÍ ČESKÉ REPUBLIKY

V následujících podkapitolách jsou popsány vybrané národnostní menšiny, které kromě jiných pobývají v současné době na území České republiky.

Z hlediska dlouhodobé historické přítomnosti na území ČR je to menšina německá, která se na našem území usadila již před mnoha staletími, a ke které mají obyvatelé ČR poněkud rozporuplný vztah s ohledem na historické události. Slovenská menšina má pro občany ČR zvláštní význam s přihlédnutím k faktu, že dlouhodobě (více než 70 let) tvořila rovnoprávnou národnost s Čechy ve společném státu se společným státním občanstvím. Obě tyto menšiny žijí tradičně a dlouhodobě na území českých zemí a mají statut národnostní menšiny.

Dále je zde popsána vietnamská menšina, jejíž příslušníci se k této menšině dobrovolně hlásí, což zdaleka není samozřejmostí u jiných národnostních menšin, a v současné době usilují o získání statutu národnostní menšiny.

Židovská menšina je zde zmíněna zejména pro její výraznou odlišnost ve spojovacím prvku této menšiny, kterým je náboženství a její zajímavostí je mimo jiné i skutečnost, že většina příslušníků této menšiny neprojevuje zájem o získání statutu národnostní menšiny, ale přesto se zástupce Federace židovské obce zúčastňuje jednání Rady z důvodu, že témata projednávána Radou se této skupiny dotýkají.

Zcela záměrně je vynechána velmi významná a často diskutovaná romská menšina, která je natolik specifická a vlastně asi velmi kontroverzní ve vztahu k většinovému obyvatelstvu, že by zasluhovala samostatnou práci.

Tyto minority jsou přiblíženy z hlediska historického kontextu, specifických charakteristik a hodnot, které uznávají, ale i jejich současného života a využívání práv, která jsou jim dána právním systémem na území ČR.

5.1. Německá menšina

Dle výsledků sčítání lidu v r. 2011 je tato menšina pátou nejpočetnější na území ČR (viz Příloha D), má statut národnostní menšiny a je to historicky nejvýznačnější národnostní menšina žijící na území českých zemí po mnoho staletí. Velmi důležitým faktem pro vztah mezi Němci a Čechy byla vždy skutečnost, že Němci měli na území střední Evropy historicky výraznou převahu. Prioritní postavení Němců začali Češi postupně dohánět – především na přelomu 18. a 19. století díky Národnímu obrození, zejména obrodě českého jazyka, jeho aplikaci v kultuře, školství i ve veřejné správě – což Němci začali vnímat jako velké ohrožení svého výsadního postavení.⁷³

Po vzniku samostatného Československa v r. 1918 všechna politická uskupení Němců odmítala tento nový stát. Dožadovali se nároku na sebeurčení, a to odtržením od ČR, o což usilovali němečtí politici desítky let.⁷⁴ K německé národnosti se v té době hlásilo přibližně 30 % obyvatelstva ČR. Postavení německé menšiny tehdy působilo v oblasti společenské i politické značné napětí. Němci doufali a předpokládali, že jejich území zůstane součástí Rakouska a později se přičlení k Německu, snažili se získat pro toto řešení i zahraniční podporu tím, že zaslali protest americkému prezidentovi W. Wilsonovi. Tyto snahy však nakonec nepřinesly žádný úspěch, ale bohužel posílily nedůvěru Čechů k německé menšině a způsobily na počátku fungování nově vzniklého českého státu vyloučení Němců z podílu na moci v době, kdy vznikaly právní předpisy týkající se menšin.⁷⁵ Později na základě tehdejší politické situace došlo k vypracování vládního programu, který poskytl německé menšině autonomii na úrovni federálního postavení v ČR. Jak již bylo zmíněno, po druhé světové válce došlo k vysídlení většiny německého obyvatelstva z ČR, kdy z původních přibližně 3,5 milionů zůstala zhruba čtvrtmilionová skupina.

⁷³ PETRÁŠ, René. *Menšiny v meziválečném Československu: právní postavení národnostních menšin v první Československé republice a jejich mezinárodněprávní ochrana*. Vyd. 1. Praha: Karolinum, 2009, 437 s. ISBN 978-802-4616-391. str. 149–150.

⁷⁴ ZIMMERMANN, Hans Dieter. *Dějinné sousedství Čechů a Němců*. 1. české vyd. Praha: Ústav T.G. Masaryka, 2012, 263 s. ISBN 978-808-6142-456. s. 190.

⁷⁵ PETRÁŠ, René. *Menšiny v meziválečném Československu: právní postavení národnostních menšin v první Československé republice a jejich mezinárodněprávní ochrana*. Vyd. 1. Praha: Karolinum, 2009, 437 s. ISBN 978-802-4616-391. s. 168.

Nově se německá menšina na našem území mohla začít znovu rozvíjet až po r. 1989, kdy začaly vznikat nové organizace a sdružení, které podporují rozvoj této menšiny ve všech oblastech (vzdělávání, kultura, podpora podnikání aj.). Práva německé menšiny jsou upevněna i dvěma bilaterálními smlouvami a dohodami se Spolkovou republikou Německo (dále jen SRN).⁷⁶

V současné době jsou aktivity této menšiny organizovány Shromážděním Němců v Čechách, na Moravě a ve Slezsku a Kulturním sdružením německé národnosti ČR. Tyto organizace pořádají rozmanité akce pro německou menšinu (kurzy němčiny, semináře, organizování pravidelných sešlostí v setkávacích střediscích apod.). V oblasti kultury pořádají různé výstavy či akce na udržení tradic aj., dále pak organizují rozličné aktivity, vedoucí ke spolupráci Němců s Čechy, ale spolupracují i s ostatními národnostními menšinami. Např. v Domě národnostních menšin v Praze, který koncentruje činnost národnostních menšin na území hlavního města, ale spolupracuje i s dalšími multikulturními zařízeními, a jehož činnost směřuje zejména ke spolupráci menšin navzájem, ale i komunikaci menšin s většinovou společností. Snaží se také o přiblížení a osvětlení této problematiky pražským dětem a mládeži a o snazší zapojení dětí národnostních menšin do všedního života.

Německá menšina využívá svá práva, která jim jsou dána menšinovým zákonem i v oblasti vydávání periodik (např. noviny Landes-Zeitung, které vycházejí dvakrát měsíčně a věnují se problematice německé menšiny ve všech oblastech). V současné době fungují v ČR již zmíněné školy i s německým vyučovacím jazykem, ale existují také různé výměnné studijní programy mezi ČR a SRN, které organizuje např. Koordinační centrum česko-německých výměn mládeže Tandem.

Implementace Charty je u německé menšiny komplikovaná vzhledem k demografické rozptýlenosti příslušníků menšiny.

⁷⁶ Smlouva mezi Českou a Slovenskou Federativní Republikou a Spolkovou republikou Německo o dobrém sousedství a přátelské spolupráci z r. 1992 a Dohoda mezi vládou České republiky a vládou Spolkové republiky Německo o kulturní spolupráci z r. 2001.

5.2. Slovenská menšina

Slovenská menšina je početně nejvýznamnější národnostní menšina žijící v současné době na území ČR (viz Příloha D). Tato minorita je specifická především tím, že spojením českých zemí a Slovenska do jednoho politického celku v r. 1918, kdy vznikla samostatná ČSR, automaticky vzniklo jednotné státní občanství, a tím i svobodný oboustranný pohyb obyvatel mezi těmito územími. Slovenské hospodářství bylo vždy zaměřené především na zemědělství, které nebylo příliš výnosné, a proto mnoho obyvatel řešilo nelehkou ekonomickou situaci vystěhováním nebo odcházením za prací i do českých zemí. Z českých zemí naopak odcházela na Slovensko především tzv. pracující inteligence (úředníci, odborníci, učitelé aj.). Bylo nezbytné sjednotit veřejný, politický i hospodářský život obou území.

V době rozpadu první ČSR, tedy v období Protektorátu Čechy a Morava a samostatného Slovenska, zde mnoho slovenských pracovníků zůstalo a pracovalo, slovenská vláda to vzhledem k vysoké míře nezaměstnanosti na Slovensku tolerovala. Velmi rozsáhlá imigrace zejména mladých lidí ze Slovenska do českých zemí proběhla v několika vlnách po skončení druhé světové války zejména do průmyslových oblastí⁷⁷ a na území pohraničí, které se vzhledem k odsunu Němců téměř vylidnilo.

ČR má se Slovenskou republikou uzavřenu bilaterální Smlouvu o dobrém sousedství a přátelských vztazích a spolupráci, která též napomáhá uplatňováním práv této menšiny. Taktéž je slovenština jedním z jazyků, které jsou vzaty pod zvláštní režim na základě ratifikace Charty.

Rozptýlenost této menšiny na území celé ČR způsobuje, že je velmi oslabena možnost realizace některých menšinových práv, jako např. školství se slovenským vyučovacím jazykem, dvojjazyčnost, taktéž činnost různých spolků a organizací není úplně jednotná. Ale jazyková blízkost češtiny a slovenštiny a společný historický vývoj obou zemí uplatnění těchto práv vlastně velmi usnadňují, aniž by bylo nezbytné splnit nutné podmínky k jejich realizaci (např. povinnost naplnění výše určitého procenta obyvatel obce pro umožnění dvojjazyčných názvů či možnost úředního styku v rodném jazyce).

⁷⁷ ŠIŠKOVÁ, Tatjana (ed.). *Výchova k toleranci a proti rasismu: [multikulturní výchova v praxi]*. Vyd. 2., aktualiz. Praha: Portál, 2008, 273 s. ISBN 978-807-3671-822. s. 118.

Rozdělením České a Slovenské Federativní republiky 1. ledna 1993 nastal velký zlom, jelikož z rovnoprávného národa Slováků se najednou stala národnostní menšina žijící na území ČR, i když nejpočetnější. Slováci měli zpočátku velký problém s menšinovým postavením a vnímali tuto skutečnost poměrně negativně. Ti, kteří se rozhodli si ponechat slovenské občanství, si na změnu svého postavení začali zvykat jen velmi pozvolna. Na celém území ČR vzniklo mnoho spolků a organizací sdružujících příslušníky slovenské menšiny – např. Slovensko-český klub, Združenie Slovákov v Prahe, Obec Slováků v ČR, Slovenský literární klub v ČR aj. Ovšem jak vyplývá ze Zprávy v současnosti dva nejdůležitější koordinační orgány (Slovenské fórum a Fórum slovenských aktivit, jejichž členy jsou výše zmíněné spolky) nejsou příliš funkční a bude potřeba tuto situaci řešit.

Ve sféře kulturních aktivit je slovenská menšina velmi aktivní a pořádá mnoho kulturních a společenských akcí. V r. 2011 se konal již tradiční festival Dni slovenskej kultúry v ČR, který pořádal Slovensko-český klub již popatnácté. Slovenská menšina též vydává různé časopisy (Slovenské Korene, Listy Slovákov a Čechov, ktorí chcú o sebe vedieť viac či Slovenské dotyky). Jak vyplývá ze Zprávy kromě již zmíněného rozhlasového pořadu Stretnutie bylo dotací podpořeno také vysílání úspěšného rozhlasového pořadu Džavotanie, které je vysíláno Českým rozhlasem, stanicí Leonardo.

I Slováci spolupracují s ostatními národnostními menšinami v Domě národnostních menšin, kde mají své kanceláře a pořádají zde kulturní a společenská setkání.

Oblast školství je pro slovenskou menšinu ošetřena na nadstandardní úrovni. Od roku 2001, kdy zanikla poslední základní škola v Karviné se slovenským vyučovacím jazykem z důvodu nedostatku zájmu (nezdařil se ani pokus o založení gymnázia v Praze pro slovenskou menšinu – opět pro nedostatek zájmu), mohou občané Slovenska v průběhu studia na vysokých školách používat slovenštinu.

I u slovenské menšiny je implementace Charty nesnadná kvůli rozptýlenosti příslušníků této menšiny.

5.3. Vietnamská menšina

Tato menšina v ČR stále nezískala statut národnostní menšiny. I když o jeho získání projevuje zájem a Rada se touto otázkou zabývá. K vietnamské národnosti se přihlásilo dle sčítání lidu v r. 2011 téměř třicet tisíc občanů (viz Příloha D). Zástupci této menšiny jsou zváni na zasedání Rady jako hosté od r. 2007.

Vietnamci se stále drží svých hodnot a tradic. Jsou typičtí svým lidovým charakterem a vlivem dlouhodobě působícího konfucianství, které kladlo velký důraz na rodinu, je rodina pro tuto menšinu velmi silnou životní hodnotou. Další velmi důležitou hodnotou pro tuto minoritu představuje vzdělání, chápou ho jako cestu k otevření mnoha možností a je pro ně jednou z nejvyšších met, které mohou dosáhnout. V neposlední řadě je určitou motivací i snaha o uspokojení nároků svých rodičů.⁷⁸

Stýkají se téměř výhradně jen se svými spoluvlastenci. To už ale tolik neplatí u těch, kteří se v ČR narodili, u tzv. druhé generace. Ti navazují vztahy se svými vrstevníky mnohem snadněji i proto, že ovládají velmi dobře český jazyk. Rodiče ale stále velmi silně vedou své děti k tomu, aby si vážily své vlasti, aby uctívaly své předky. Důležitým prvkem ve vietnamské rodině je příprava a konzumace jídla, během něhož se řeší ty nejdůležitější problémy rodiny. Nejvýznačnějším svátkem pro vietnamskou komunitu je oslava a vítání nového lunárního roku na přelomu ledna a února. Obchodování na asijských tržnicích se řídí i asijskými svátky a zásadami.

V padesátých letech minulého století, v době války mezi Vietnamskou demokratickou republikou (dále i VDR) a Francií, která se snažila opět získat nadvládu nad kolonií, kterou ztratila za druhé světové války, navázalo Československo diplomatické vztahy s VDR. K navázání těchto vztahů došlo jednak na základě solidarity k partnerské zemi komunistického režimu, ale také se nabízela příležitost navázat přátelské vztahy se zajímavou asijskou zemí, a tím jednak možnost dostat se k neobvyklému exotickému zboží a

⁷⁸ BITTNEROVÁ, Dana, MORAVCOVÁ, Mirjam (ed.). *Etnické komunity v české společnosti*. Vyd. 1. Praha: Ermat, 2006, 411 s. ISBN 80-903-0867-8. s. 323.

zároveň to znamenalo odrazový můstek pro Československo k proniknutí na trh dalších asijských zemí.⁷⁹

V této době k nám začali poprvé ve větším počtu organizovaně přijíždět vietnamští občané. Přijížděli jak za studiem, tak i za získáním praxe v československých podnicích. Zpočátku možnost vycestovat do ČSSR měli jen opravdoví premianti, potomci zasloužilých bojovníků a blízcí příbuzní vysokých funkcionářů tehdejší Vietnamské demokratické republiky. Udržovali velmi intenzivní písemný styk se svou rodinou ve Vietnamu a stýkali se téměř výhradně jen se spoluvlastenci, kteří se v té době zdržovali na území ČSSR. Sháněli a nakupovali zboží, které by mohlo zlepšit jejich ekonomickou situaci po návratu do vlasti. Dalším jejich charakteristickým rysem bylo nelegální obchodování s nedostatkovým zbožím na území tehdejší ČSSR, které od nich ochotně nakupovalo majoritní obyvatelstvo.⁸⁰ Původně měli studenti a učni zůstat jen na nezbytně dlouhou dobu a poté se vrátit zpět do vlasti, a své čerstvě nabyté zkušenosti a vědomosti uplatnit při budování vlastní země. Po skončení amerického tažení proti Vietnamu byly podepsány mírové dohody v Paříži v r. 1973 a v r. 1976 po znovusjednocení Vietnamu byla země přejmenována na Vietnamskou socialistickou republiku (dále i VSR).

Bezprostředně po revoluci v ČR v r. 1989 nastal pochopitelný útlum česko-vietnamských vztahů, protože VSR zůstala nadále komunistickou zemí. Ovšem postupně se některé vztahy opět navázaly a spolupráce pokračovala. V oblasti migrace Vietnamců nastalo období, kdy k nám začali přijíždět obyvatelé chudších částí VSR, začal se projevovat i vietnamský disent a nelegální přistěhovalectví. Vietnamci využili možnosti podnikat na základě živnostenského listu a velká část začala provozovat činnost v oblasti maloobchodu a služeb. Využili zejména mezery na českém trhu, začali se věnovat stánkovému prodeji, který je, co se nákladů týče, relativně levný. Dále zprostředkovávali dovoz a prodej levného zboží z asijských zemí, kde měli oproti ostatním účastníkům na trhu výhodu dobrých kontaktů a znalostí.⁸¹

⁷⁹ BAREŠOVÁ, Ivona. *Současná problematika východoasijských menšin v České republice*. Vyd. 1. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2010, 126 s. ISBN 978-80-244-2645-7. s. 10.

⁸⁰ SCHEU, Harald Christian (ed.). *Migrace a kulturní konflikty*. Vyd. 1. Praha: Auditorium, 2011, 322 s. ISBN 978-808-7284-070. s. 210.

⁸¹ Tamtéž. s. 16.

Velkým problémem se jeví rozdílnost jazyků Vietnamců a Čechů. Setkáváme se s Vietnamci, kteří neumějí téměř vůbec česky, zejména pokud žijí v uzavřené společnosti svých spoluvlastenců. Jsou tzv. monolingvní, a i v případě zájmu o kurzy češtiny je jich v nabídce pouze nepatrně. Na druhé straně zde žijí ti, kteří se tu narodili, vyrostli a ovládají český jazyk velmi dobře. Míra jejich asimilace je mnohem vyšší obzvláště proto, že Vietnamcům dosud nebyl udělen statut národnostní menšiny, a tudíž nemají nárok na zajištění vzdělávání v rodném jazyce.

V současné době funguje několik organizací či sdružení, které se snaží podporovat a více rozvíjet dobré vztahy mezi touto menšinou a většinovým obyvatelstvem (např. Česko-vietnamská společnost, Klub Hanoi, Klub Bambus aj.). Svaz Vietnamců v České republice je nejvyšším oficiálním orgánem vietnamské menšiny žijící v ČR, a tímto sdružením spolu s Asociací českých občanů vietnamského původu byla podána žádost o udělení statusu národnostní menšiny v ČR.

Vietnamská komunita vydává v současné době i své časopisy. Tuang Ting Moi (Novinky týdne), který spadá pod vydavatelství Viet Media, a je nejčtenějším a nejrozšířenějším časopisem vietnamské komunity, či časopis určený pro mladé příslušníky této komunity The Gioi Tré (Mladý svět). Pro vietnamské občany je vydávání těchto periodiky velmi důležitým zdrojem informací i s ohledem na skutečnost, že mnoho z nich řádně (či vůbec) neovládá český jazyk.

5.4. Židovská menšina

Podle posledního sčítání lidu v r. 2011 se k židovské národnosti přihlásilo jen nepatrné množství občanů (viz Příloha D). Tato menšina neusiluje o získání statutu národnostní menšiny.

Židovská diaspora existuje již více než dva tisíce let, ale na symptomatickou otázku, kdo je vlastně Židem dodnes neexistuje jednotná

odpověď.⁸² Židovská menšina žila vždy rozptýleně mezi odlišným obyvatelstvem a na území českých zemí tvořila vždy tradiční náboženskou skupinu. Po r. 1867 (v Prosinčové ústavě bylo Židům přiznáno volební právo), kdy byla tato menšina plně zrovnoprávněna, se Židé začali na našem území asimilovat, což mělo za následek urychlení rozpadu vazeb vnitřních židovských tradičních společenství a institucí. Mnozí z nich se domnívali, že se postupným splynutím s národy okolo zbaví důvodů antisemitismu. Většina Židů na území českých zemí zůstala ve své náboženské obci, ovšem příkazy judaismu příliš nedodržovala, zejména vlivem silného křesťanského okolí. Po vzniku ČSR zde měli Židé velmi dobré postavení, podíleli se v hospodářských, vědeckých i kulturních oblastech, měli podíl i ve vládě nově vzniklé republiky. Významným krokem bylo uznání Židů jako národa, kdy měli možnost se přihlásit k židovské národnosti při sčítání lidu.⁸³ Pro tuto menšinu to byl úspěch i s ohledem na skutečnost, že většinou hovoří jazykem většinového národa a tudíž nejsou jazykově odlišní.

Pro Židy v celé Evropě se začala situace značně měnit k horšímu po nástupu Hitlera k moci v r. 1933, kdy začaly perzekuce Židů nejdříve v Německu a po r. 1935, kdy byly přijaty norimberské zákony. Tyto zákony vycházející z rasové teorie se na území českých zemí začaly postupně aplikovat ihned po Mnichovské dohodě na podzim 1938 v pohraničí pro ty, kteří tímto krokem získali německé občanství. A později vyhlášením Protektorátu Čechy a Morava na celém území Protektorátu, kdy byly vydávány stále další protizidovské předpisy. „Vydávání protizidovských předpisů představovalo specifickou etapu „řešení židovské otázky“ v protektorátu, během které byli Židé definováni, zbaveni občanství a majetku a vyřazeni ze společnosti.“⁸⁴ Po této etapě přišla etapa jejich fyzické likvidace. V listopadu 1941 bylo v protektorátu zřízeno ghetto, v pevnosti Terezín, kam byli Židé a Romové koncentrováni před deportací do vyhlazovacích táborů.

⁸² FRANEK, Jaroslav a kol. *Židovská identita včera, dnes a zajtra*. Bratislava: ZING PRINT, Bratislava, 1995. 78 s. ISBN 80-967320-0-5. s. 11.

⁸³ PETRÁŠ, René. *Menšiny v meziválečném Československu: právní postavení národnostních menšin v první Československé republice a jejich mezinárodněprávní ochrana*. Vyd. 1. Praha: Karolinum, 2009, 437 s. ISBN 978-802-4616-391. s. 347–356.

⁸⁴ PETRŮV, Helena. *Zákonné bezpráví: Židé v Protektorátu Čechy a Morava*. Vyd. 1. Praha: Auditorium, 2011. Edice 20. století, 262 s.. ISBN 80-872-8419-4. s. 46.

Po skončení druhé světové války se mnozí z přeživších příslušníků židovské menšiny přestěhovali do Palestiny, kde v r. 1948 vznikl Stát Izrael. Ti, kteří zůstali na území českých zemí, nebyli nově nastoupeným režimem uznáni za menšinu.

Revoluce v r. 1989 přinesla vítané změny a obnovu nejen celé společnosti, ale i židovských obcí, které začaly obnovovat svou činnost – v současné době jich funguje deset na celém území ČR a jsou sdruženy ve Federaci židovských obcí. Vzniklo několik židovských institucí – např. Bejt Simcha, což je židovská komunita progresivního judaismu v Praze, která usiluje o obnovu náboženského a kulturního života židovské menšiny a spolupráci s ostatními menšinami na území ČR. Tato organizace vydává měsíčník Maskil, který je distribuován do všech židovských obcí a dalších židovských institucí na území ČR. Či obecně prospěšná společnost Živá paměť, která se zabývá zejména správou materiálů za účelem odškodnění nasazených Židů za druhé světové války. I dnes se však můžeme setkat s náznaky antisemitismu – např. projevy velkého vandalizmu a tím pádem projevením neúcty na židovských hřbitovech nebo popírání existence plynových komor, či tvrzení, která zpochybňují počet obětí holocaustu apod.

V současné době se tato komunita vyznačuje důležitými znaky náboženského života, koná každodenní i sváteční bohoslužby v synagogách. Jak vyplývá ze Zprávy, většina příslušníků židovské menšiny neprojevuje vůli být samostatnou národnostní menšinou, a proto ani neusilují o získání statutu národnostní menšiny.

Federace židovských obcí vydává měsíčník Roš chodeš (Hlava měsíce). Články se věnují judaismu a židovským otázkám v ČR i v zahraničí.

Židovská obec v Praze kromě četných jiných aktivit, věnujících se převážně náboženským otázkám, připravuje v rámci Náboženské redakce Českého rozhlasu Regina pořad Šalom alejchem (Mír s Vámi), který je vysílán každý lichý týden v neděli od 19.15 hod a věnuje se ryze židovským otázkám.

6. MULTIKULTURNÍ VÝCHOVA

V souvislosti se zvýšenou mírou migrace v celé Evropě i do ČR po r. 1989 se jeví jako důležitý prostředek k pochopení odlišnosti i multikulturní výchova občanů v ČR. Integrace těch cizinců, kteří chtějí zůstat v ČR natrvalo a případně usilují o získání státního občanství, se projevuje zejména snahou o určité splynutí s většinovou společností. Probíhá u nich proces akulturace a u jejich potomků, kteří se již narodili v nové zemi, velmi často i proces asimilace.

Multikultura je naprosto přirozeným jevem – prostředím, kde se setkávají příslušníci různých kultur a navzájem se ovlivňují. Cílem vzdělávací soustavy evropských zemí by měla být výchova k soudržnosti společnosti, ke spolupráci a partnerství v pomalu se globalizující společnosti. Důležitým faktorem ve výchově dětí a mládeže k toleranci je bezesporu momentální stav společnosti. Dá se předpokládat, že sociokulturní rozmanitost obyvatel ČR bude i nadále vzrůstat. Budou k nám stále přijíždět noví lidé z chudších oblastí světa za možností získat pracovní příležitost a vylepšit si tak svou ekonomickou situaci, dále studenti, kteří budou využívat různých nabídek škol, ovšem také mnoho odborníků v rámci společenské a především ekonomické nutnosti a potřeb.⁸⁵ I z těchto důvodů se jeví multikulturní vzdělávání jako velmi důležitý prvek pro rozvoj dobrých vztahů, vedoucí k bezproblémovému soužití většinové společnosti s těmito minoritami. U většinového obyvatelstva je potřeba začít důsledně rozvíjet pochopení a přijetí rozmanitosti odlišných kultur již od útlého věku. Ukázat směr, který vede při setkání s těmito odlišnostmi spíše k vlastnímu obohacení o další rozměr než k vytváření nových konfliktů, pramenících z neznalosti, strachu a nepochopení rozdílností. V souvislosti s multikulturní výchovou je třeba také zmínit sousloví kulturní konflikt.

Pojem kulturní konflikt se v souvislosti se značně zvýšenou mírou migrace obyvatel z jiných kulturních prostředí do Evropy v posledním půlstoletí stal velmi populárním a používaným. Tento pojem se zmiňuje velmi často ve spojitosti se stavbami mešit a minaretů v městech Evropy, bojem proti nošení

⁸⁵ BURYÁNEK, Jan (ed). Publikace - *Projekt Varianty I. Člověk v tísni, společnost při ČT*, o.p.s. 2005. [online] © [cit. 2012-12-26]. Dostupné z http://www.varianty.cz/cdrom/podkapitoly/lkv1_komplet.pdf.

muslimských šátků či burky zejména ve školách, i v boji proti vynuceným manželstvím. Ovšem i méně závažné problémy v oblasti soužití většinové společnosti s přistěhovalci (jako např. zápach přípravy jídla v domech, hluk některých skupin) mají zcela jistě nádech kulturního konfliktu.⁸⁶ Jde o vztah mezi většinovou společností se svými tradicemi, zvyky a předsudky a imigranty, kteří mají úplně jiné hodnoty, náboženství, způsob komunikace i vnímání okolního světa. V současném světě dochází k masivním migracím zejména z důvodů ekonomických, ale i politické důvody hrají důležitou roli v rozhodnutí opustit rodnou vlast. Pojem kulturní konflikt v českých zemích zdomácněl zejména začátkem devadesátých let minulého století po tzv. sametové revoluci, kdy se naše společnost pomalu začala zařazovat mezi demokratické právní státy a více se otevírat světu okolo. Česká společnost je z historického hlediska do jisté míry uzavřenou společností a není příliš zvyklá na přistěhovalce s naprosto odlišnými kulturními či náboženskými tradicemi. Národnostní menšiny, které žijí na území českých zemí tradičně, mají velmi podobný hodnotový systém jako většinové obyvatelstvo a většina jich je poměrně vysoce asimilována.

Nedílnou součástí Rámcového vzdělávacího programu pro základní i střední školy je multikulturní výchova. Hlavním cílem multikulturního (interkulturního) vzdělávání je upevňování a podpora dobrých vztahů především mezi národnostní většinou a menšinami navzájem. Je nutné si uvědomit, že vzdělávací soustava je velmi význačnou integrující silou v mnoha oblastech. Je třeba poskytnout věcné informace pokud možno i o všech národnostních menšinách a snažit se o určitou sounáležitost s nimi a o utváření vztahů vzájemného porozumění. Důležitým cílem je připravit studenty na život v kulturně rozmanité společnosti. Jednou z hlavních myšlenek by mělo být respektování rovnosti všech kultur a rozvíjení výchovy k demokratickému občanství. Studenti si mohou skrze toto vzdělávání výrazněji uvědomit i vlastní kulturu, ve které vyrůstají, a hodnoty, které jsou jim vštěpovány rodinou i většinovou společností.

⁸⁶ SCHEU, Harald Christian (ed.). *Migrace a kulturní konflikty*. Vyd. 1. Praha: Auditorium, 2011, 322 s. ISBN 978-808-7284-070. s. 17–18.

ZÁVĚR

Postavení a ochrana menšin v České republice je velmi komplikovanou otázkou jak z hlediska legislativní úpravy, tak z hlediska postoje občanů k odlišnostem, které s sebou přináší příslušnost k určité menšinové skupině obyvatel. Legislativní regulace, kterou veřejná moc chrání určité skupiny obyvatel, ať už národnostní či jiné menšiny, dává jim možnost seberealizace a uplatnění svých práv, je v České republice v současné době právním systémem poměrně rozsáhle podchycena. Všechny formy možné diskriminace jsou vnitrostátními zákony (zejména zákonem č. 198/2009, Sb., o rovném zacházení a o právních prostředcích před diskriminací – antidiskriminační zákon) či mezinárodními smlouvami, kterými je ČR vázána, regulovány a zakázány.

Pokud se jedná o genderovou rovnost, kdy i přes oficiální formální uznávání této rovnosti i její právní úpravu, bude podle mého názoru vzhledem k zažitým stereotypům trvat jistě ještě dlouhou dobu, než se o skutečnou rovnost jednat bude, např. v oblasti nerovnosti platů, zastoupení žen v politice nebo jejich postavení v zaměstnání, které se snaží vyřešit návrh směrnice Rady EU. Pokud návrh této směrnice bude přijat, přístup talentovaných žen k funkcím v řídicích orgánech společností kotovaných na burze se výrazně zjednoduší, ale jsem přesvědčena, že ČR bude mít velké problémy se splněním těchto požadavků. Také trh práce je, co se týká možné diskriminace, plně právním systémem podchycen a jakékoli znevýhodňování jednotlivců či skupin obyvatel je nepřipustné. Ale praxe je dle mého názoru trochu jiná a některé skupiny mají stále problémy s umístěním na trhu práce. Zejména absolventi škol, kteří vzhledem k malé provázanosti škol s potřebami trhu práce, mají nesnáze s tím, najít práci odpovídající jejich kvalifikaci. Určitým řešením by mohla být větší komunikace škol s firmami a následné otvírání oborů, jejichž absolventi by na trhu práce měli větší šanci. Cizinci zdržující se na území ČR mají platnou právní úpravou ošetřenu zejména oblast zákazu možné diskriminace. Centra pro podporu integrace občanů z třetích zemí usilují o pomoc cizincům i z jiných hledisek jejich zapojení se do všedního života.

Soužití občanů různých národností či etnik na území jednoho státu je vždy složitou záležitostí ve všech společnostech. Česká republika je, co se národnostní stránky týká, zemí spíše homogenní. Ovšem s ohledem na historický vývoj českých zemí, kdy bylo třeba neustále řešit aspekty vyplývající ze stálé přítomnosti významné a velmi početné německé menšiny, která se stále dožadovala svých práv, musel vždy právní systém nějakým způsobem řešit otázku národnostních menšin. V době vzniku samostatné Československé republiky v r. 1918 byl vývoj menšinové politiky velmi složitý a poznamenaly ho výrazné menšinové konflikty i nevelká snaha mocností tyto problémy řešit na mezinárodní úrovni. K velmi výrazným změnám ve struktuře obyvatelstva Československa v neprospěch menšin došlo v období po druhé světové válce, kdy bylo postavení menšin výrazně oslabeno. Obzvláště menšiny německá a maďarská se staly terčem často oprávněné kritiky i perzekucí jak ze strany většinového obyvatelstva, tak ze strany státní moci. V období totalitního režimu se všechny emoce k národnostním menšinám značně uklidnily i s přihlédnutím ke skutečnosti, že nový režim měl za cíl tyto menšiny spíše asimilovat a nijak legislativně jejich postavení nereguloval. Rok 1968 přinesl mnoho nadějí ve změny ve společnosti a pomalu se začala řešit i národnostní otázka. Ovšem toto období bylo jen velmi krátké a na mnohé slibované právní úpravy již nedošlo. Až přelomový rok 1989, který od základu změnil princip fungování nového státu, umožnil znovuotevření národnostní otázky. Většinové obyvatelstvo postupně začalo národnostní menšiny vnímat více tolerantně a v r. 2001 po dlouhých diskuzích a přípravách byl schválen zákon č. 273/2001 Sb., o právech příslušníků národnostních menšin, který specifikuje pojem národnostních menšin a jejich jednotlivá práva.

Menšinový zákon v mnoha směrech reguluje především práva národnostních menšin žijících tradičně a dlouhodobě na území ČR. Otázkou zůstává, nakolik menšiny tato svá práva uplatňují. Např. právo na dvojjazyčné názvy obcí využívá pouze polská menšina, která je koncentrována v moravskoslezském kraji, a bohužel i tam se objevil vandalismus ve formě strhávání těchto tabulí. Myslím si, že i z těchto projevů netolerance mají ostatní menšiny obavy, a proto se příliš nesnaží toto právo uplatňovat.

Možnost vzdělávat se v jazyce národnostní menšiny považují za dobrý počín v případě, kdy hlavním vyučovacím jazykem je čeština a jazyk národnostní menšiny je vyučován jako zvláštní předmět, případně dvojjazyčné

vyučování některých důležitých předmětů. Myslím si, že by mladí lidé v případě zájmu o další studium na českých školách mohli mít problémy s českým jazykem a určitým způsobem si omezili své možnosti případného vzdělávání v ČR do budoucna. V této oblasti vidím problém i v případném udělení statutu národnostní menšiny Vietnamcům. Myslím, že pro orgány státní správy by bylo velmi problematické zajistit kvalifikovanou výuku pro občany této komunity, obzvláště když vezmu v potaz skutečnost, že i dnes je jazykových kurzů pro tuto menšinu velmi málo. Předpokládám, že tato menšina vzhledem k velké soudržnosti a určité uzavřenosti by o školy s vyučovacím jazykem ve svém jazyce jistě projevovala zájem.

Dle mého názoru je zarážející i fakt, že více než dva a půl milionu občanů nevedlo při sčítání lidu, domů a bytů v r. 2011 svou národnost, což může vypovídat o určité nedůvěře a neochotě občanů ke svěřování těchto informací orgánům státní správy.

Domnívám se, že osvěta většinového obyvatelstva je v tomto směru velmi nízká. Myslím, že nedobrá vliv na vnímání národnostních menšin u majority mají i média na celostátní úrovni, která o těchto skupinách informují téměř výhradně v souvislosti s negativními jevy, které se jich týkají a velmi zřídka informují např. o kulturních akcích, které tyto skupiny pořádají ve snaze začlenit se více do většinové společnosti.

Lze odvodit, že Česká republika není zdaleka jediná, která se musí problematikou národnostních menšin intenzivně zabývat. Je zřejmé, že důležitým prvkem je i vědomí občanů a jejich tolerance k národnostním menšinám, pro které není jednoduché rozvíjet vlastní svébytnost, udržovat své tradice a setrvat u svých hodnot mimo území své rodné vlasti. Proto si myslím, že je důležité poskytnout občanům možnosti k lepšímu pochopení odlišností. Jedním z těchto prostředků je multikulturní výchova. Prostřednictvím multikulturního vzdělávání lze už od dětství dosáhnout skrze vhodného seznámení se s jinými kulturami, hodnotovými vzorci i jiným pohledem na svět, vstřícnějšího přijímání jiných kultur, a v neposlední řadě se také zamyslet více nad vlastní kulturou a hodnotami, které nás obklopují od raného dětství.

SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ

Seznam použitých zdrojů

1. ARMSTRONG, Michael. *Řízení lidských zdrojů: nejnovější trendy a postupy*. 1. vydání, Grada publishing, s.r.o., 2007, 789 s. ISBN 978-80-247-1407-3.
2. BAREŠOVÁ, Ivona, *Současná problematika východoasijských menšin v České republice*. Vyd. 1. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2010, 126 s. ISBN 978-80-244-2645-7.
3. BITTNEROVÁ, Dana, MORAVCOVÁ, Mirjam (eds.). *Etnické komunity v české společnosti*. Vyd. 1. Praha: Ermat, 2006, 411 s. ISBN 80-903-0867-8.
4. CUHRA, Jaroslav a kol. *České země v evropských dějinách*. Vyd. 1. Litomyšl: Paseka, 2006, 358 s. ISBN 97880718579454.
5. ČAPKA, František, LUNEROVÁ, Jitka. *1948: Vítězný únor. Cesta k převratu*. Vyd. 1. Brno: Edika, 2012, 152 s. ISBN 978-80-264-0089-9.
6. FRANEK, Jaroslav a kol. *Židovská identita včera, dnes a zajtra*. Bratislava: ZING PRINT, Bratislava, 1995, 78 s. ISBN 80-967320-0-5.
7. KOLEKTIV AUTORŮ. *Komunikace s cizinci při poskytování zdravotní péče a respektování jejich transkulturní/multikulturní odlišnosti v rámci českého právního řádu*. s. 119. Ostrava: Repronis, 2003. ISBN: 80-7042-344-7.
8. KOSEK, Jan, *Právo (n)a předsudek*. Vyd. 1. Praha: Dokořán, s.r.o., 2011, 351 s. ISBN 978-80-7363-312-7.
9. PETRÁŠ, René, PETRŮV, Helena, SCHEU, Harald Christian (eds.). *Menšiny a právo v České republice*. Vyd. 1. Praha: Auditorium, 2009, 507 s. ISBN 978-80-87284-00-1.
10. PETRÁŠ, René. *Menšiny v meziválečném Československu: právní postavení národnostních menšin v první Československé republice a jejich mezinárodněprávní ochrana*. Vyd. 1. Praha: Karolinum, 2009, 437 s. ISBN 978-802-4616-391.
11. RENZETTI, Claire M. *Ženy muži a společnost*. Vyd. 1. Praha: Karolinum, 2003. 642 s. ISBN 80-246-0525-2.

12. SCHEU, Harald Christian (ed.). *Migrace a kulturní konflikty*. Vyd. 1. Editor Harald Christian Scheu. Praha: Auditorium, 2011, 322 s. ISBN 978-808-7284-070.
13. ŠIŠKOVÁ, Tatjana (ed.), *Menšiny a migranti v České republice: my a oni v multikulturní společnosti 21. století*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2001, 188 s. ISBN 80-717-8648-9.
14. ŠIŠKOVÁ, Tatjana (ed.) *Výchova k toleranci a proti rasismu: [multikulturní výchova v praxi]*. Vyd. 2., aktualiz. Praha: Portál, 2008, 273 s. ISBN 978-807-3671-822.
15. VACULÍK, Jaroslav. *Volyňští Češi v protifašistickém zápase*. Praha: ČSPB, 1987. 90 s.
16. VODÁKOVÁ, Alena (ed.). *Velký sociologický slovník*. Vyd. 1. Praha: Karolinum, 1996. 747 s. ISBN 80718416411.
17. ZIMMERMANN, Hans Dieter. *Dějinné sousedství Čechů a Němců*. 1. české vyd. Překlad Eva Pátková. Praha: Ústav T.G. Masaryka, 2012, 263 s. ISBN 978-808-6142-456.

Legislativní předpisy

1. Nařízení vlády č. 17/1926 Sb. z a n., jímž se provádí ústavní zákon jazykový pro obor ministerstev vnitra, spravedlnosti, financí, průmyslu, obchodu a živností, veřejných prací a veřejného zdravotnictví a tělesné výchovy, pro veřejné korporace, podléhající těmto ministerstvům v republice Československé, jakož i pro úřady místní samosprávy, ze dne 3. února 1926. Dostupné z <http://spcp.prf.cuni.cz/lex/17-1926.htm>
2. Sdělení Ministerstva zahraničních věcí č. 208/1993 Sb., o sjednání Úmluvy o právním postavení uprchlíků a Protokolu týkajícím se právního postavení uprchlíků, ze dne 26. listopadu 1991. In: Sběrka zákonů České republiky. Částka 52. Dostupné z <http://www.sbirka.cz/1993/93-208.htm>
3. Občanský soudní řád č. 99/1963 Sb., ze dne 4. prosince 1963. In: Sběrka zákonů České republiky. Částka 56. Dostupné z <http://www.sbirka.cz/AKT45-89/63-099dh.htm>
4. Předpis č. 33 ze dne 2. srpna 1945. Ústavní dekret presidenta republiky, o úpravě československého státního občanství osob

- národnosti německé a maďarské, ze dne 2. srpna 1945. Dostupné z <http://www.zakonyprolidi.cz/cs/1945-33>
5. Směrnice Rady č. 75/117/EHS o sblížení právních předpisů členských států týkajících se uplatňování zásady stejné odměny za práci pro muže a ženy, ze dne 10. února 1975. Dostupné z <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:31975L0117:C S:HTML>
 6. Směrnice Rady č. 76/207/EHS o zavedení zásady rovného zacházení pro muže a ženy, pokud jde o přístup k zaměstnání, odbornému vzdělávání a postupu v zaměstnání a o pracovní podmínky, ze dne 9. února 1976. Dostupné z <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:31976L0207:C S:HTML>
 7. Směrnice Rady č. 2000/43/ES, kterou se zavádí zásady rovného zacházení s osobami bez ohledu na jejich rasu nebo etnický původ, ze dne 29. června 2000. Dostupné z <http://eur-lex.europa.eu/Notice.do?val=236982:cs&lang=cs&list=432479:cs,236983:cs,236982:cs,&pos=3&page=1&nbl=3&pgs=10&hwords=&checktext e=checkbox&visu=#texte>
 8. Usnesení předsednictva České národní rady č. 2/1993 Sb., o vyhlášení LISTINY ZÁKLADNÍCH PRÁV A SVOBOD jako součásti ústavního pořádku České republiky, ze dne 16. prosince 1992. In: Sbírka zákonů České republiky. Částka 1. Dostupné z <http://www.sbirka.cz/AKT-1993/93-002a.htm>
 9. Ústava České republiky č. 1/1993 Sb., ze dne 16. prosince 1992. Dostupné z <http://www.sbirka.cz/AKT-1993/93-001h.htm>
 10. Ústava československé socialistické republiky č. 150/1948 Sb., ze dne 9. května 1948. Dostupné z http://www.psp.cz/docs/texts/constitution_1948.html
 11. Ústava československé socialistické republiky z č. 100/1960 Sb., ze dne 11. července 1960, POSLANECKÁ SNĚMOVNA PARLAMENTU ČR. Dostupné z http://www.psp.cz/docs/texts/constitution_1960.html
 12. Ústavní zákon č. 144/1968 Sb. o postavení národností v Československé socialistické republice, ze dne 4. listopadu 1968. Dostupné z. <http://aplikace.mvcr.cz/archiv2008/sbirka/1968/sb41-68.pdf>
 13. Vyhláška ministra zahraničních věcí č. 95/1974 Sb., o mezinárodní úmluvě o odstranění všech forem rasové diskriminace, ze dne 15. srpna 1974. In: Sbírka zákonů České republiky. Částka 17. Dostupné z <http://www.sbirka.cz/45-89/74-095.htm>

14. Vyhláška ministra zahraničních věcí o Mezinárodním paktu o občanských a politických právech a Mezinárodním paktu o hospodářských, sociálních a kulturních právech č. 120/1976 Sb., ze dne 10. května 1976. In: Sbírka zákonů České republiky. Částka 23. Dostupné z <http://www.sbirka.cz/45-89/76-120.htm>
15. Vyhláška ministra zahraničních věcí o Mezinárodní úmluvě o potlačení a trestání zločinu apartheidu č. 116/1976 Sb., ze dne 16. srpna 1976. In: Sbírka zákonů České republiky. Částka 22. Dostupné z <http://www.sbirka.cz/45-89/76-116.htm>
16. Zákon č. 273/2001 Sb., o právech příslušníků národnostních menšin a o změně některých zákonů (menšinový zákon), ze dne 10. července 2001. In: Sbírka zákonů České republiky. Částka 104. Dostupné z <http://www.sbirka.cz/AKT-2001/01-273a.htm>
17. Zákon č. 455/1991 Sb., o živnostenském podnikání (živnostenský zákon), ze dne 2. října 1991. Dostupné z <http://www.sbirka.cz/AKT-1991/91-455de.htm>
18. Zákon č. 262/2006 Sb., Zákoník práce, ze dne 21. dubna 2006. In: Sbírka zákonů České republiky. Částka 84. Dostupné z: <http://www.sbirka.cz/AKT-2006/06-262ze.htm>
19. Zákon č. 435/2004 Sb., Zákon o zaměstnanosti, ze dne 15. května 2004. In: Sbírka zákonů České republiky. Částka 143. Dostupné z <http://www.sbirka.cz/AKT-2004/04-435aa.htm>
20. Zákon č. 326/1999 Sb., Zákon o pobytu cizinců na území České republiky a o změně některých zákonů, ze dne 30. listopadu 1999. In: Sbírka zákonů České republiky. Částka 106. Dostupné z <http://www.sbirka.cz/AKT-1999/99-326zx.htm>
21. Zákon č. 198/2009 Sb., o rovném zacházení a o právních prostředcích ochrany před diskriminací a o změně některých zákonů (antidiskriminační zákon), ze dne 23. dubna 2008. In: Sbírka zákonů České republiky. Částka 58. Dostupné z <http://www.sbirka.cz/AKT-2009/09-198a>
22. Zákon č. 40/2009 Sb., Trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů, ze dne 8. ledna 2009. In: Sbírka zákonů České republiky. Částka 11. Dostupné z <http://www.sbirka.cz/AKT-2009/09-040m.htm>
23. Zákon č. 34/1953 Sb., jímž některé osoby nabývají československého státního občanství, ze dne 24. dubna 1953. In: Sbírka zákonů České republiky. Částka 19. Dostupné z <http://www.sbirka.cz/45-89/53-034.htm>
24. Zákon č. 101/2000 Sb., o ochraně osobních údajů a o změně některých zákonů, ze dne 4. dubna 2000. In: Sbírka zákonů České republiky. Částka 32. Dostupné z <http://www.sbirka.cz/AKT-2000/00-101x.htm>

25. Zákon č. 296/2009 Sb., o sčítání lidu, domů a bytů v roce 2011, ze dne 22. července 2009. In: Sbírka zákonů České republiky. Částka 90. Dostupné z <http://www.sbirka.cz/2009/09-296.htm>
26. Zákon č. 83/1990 Sb., o sdružování občanů, ze dne 27. března 1990. In: Sbírka zákonů České republiky. Částka 19. Dostupné z <http://www.sbirka.cz/AKT-1990/90-083j.htm>
27. Zákon č. 301/2000 Sb., o matrikách, jménu a příjmení a o změně některých souvisejících zákonů, ze dne 2. srpna 2000. In: Sbírka zákonů České republiky. Částka 85. Dostupné z <http://www.sbirka.cz/AKT-2000/00-301r.htm>
28. Zákon č. 165/2004 Sb., kterým se mění zákon o matrikách, jménu a příjmení a o změně některých souvisejících zákonů, ve znění pozdějších předpisů, ze dne 18. března 2004. In: Sbírka zákonů České republiky. Částka 57. Dostupné z <http://www.sbirka.cz/2004/04-165.htm>
29. Zákon č. 85/1990 Sb., o právu petičním, ze dne 27. března 1990. In: Sbírka zákonů České republiky. Částka 19. Dostupné z <http://www.sbirka.cz/1990/90-085.htm>
30. Zákon č. 141/1961 Sb., Zákon o trestním řízení soudním (trestní řád), ze dne 29. listopadu 1961. In: Sbírka zákonů České republiky. Částka 66. dostupné z <http://www.sbirka.cz/AKT45-89/61-141bh.htm>
31. Zákon č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním středním vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon), ze dne 24. září 2004. In: Sbírka zákonů České republiky. Částka 190. Dostupné z <http://www.sbirka.cz/AKT-2004/04-561zj.htm>
32. Zákon č. 483/1991 Sb., o České televizi, ze dne 7. listopadu 1991. In: Sbírka zákonů České republiky. Částka 93. Dostupné z <http://www.sbirka.cz/AKT-1991/91-483l.htm>
33. Zákon č. 484/1991 Sb., Zákon České národní rady o Českém rozhlasu, ze dne 7. listopadu 1991. In: Sbírka zákonů České republiky. Částka 93. Dostupné z <http://www.sbirka.cz/AKT-1991/91-484g.htm>
34. Zákon č. 129/2000 Sb., o krajích (krajské zřízení), ze dne 12. dubna 2000. In: Sbírka zákonů České republiky. Částka 38. Dostupné z <http://www.sbirka.cz/AKT-2000/00-129a.htm>
35. Zákon č. 128/2000 Sb., o obcích (obecní zřízení), ze dne 12. dubna 2000. In: Sbírka zákonů České republiky. Částka 38. Dostupné z <http://www.sbirka.cz/AKT-2000/00-128zj.htm>
36. Zákon č. 121/1920 Sb. z. a n., Národního shromáždění, kterým se uvozuje ústavní listina ČSR, ze dne 6. března 1920. Dostupné z <http://spcp.prf.cuni.cz/lex/121-20.htm>

Seznam použitých internetových zdrojů

1. BEJT SIMCHA. Dostupné z <http://www.beitsimcha.cz/>
2. BURYÁNEK, Jan (ed). Publikace - *Projekt Varianty II. Člověk v tísní* o.p.s. 2005. Člověk v tísní. 174 s. ISBN 80-903510-5-0. [online]. © 2005 [cit. 2012-12-11]. Dostupné z http://www.varianty.cz/cdrom/podkapitoly/IKV1_komplet.pdf
3. BURYÁNEK, Jan (ed). Publikace - *Projekt Varianty I. Člověk v tísní, společnost při ČT*, o.p.s. 2005. [online] © [cit. 2012-12-26]. Dostupné z http://www.varianty.cz/cdrom/podkapitoly/IKV1_komplet.pdf
4. CIZINCI V ČESKÉ REPUBLICE. Dostupné z www.cizinci.cz
5. ČESKO-VIETNAMSKÁ SPOLEČNOST. Dostupné z www.cvs-praha.cz
6. ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD. *Cizinci v ČR*. [online] © [cit.2013-01-31]. Dostupné z http://www.czso.cz/csu/cizinci.nsf/kapitola/ciz_pocet_cizincu
7. ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD. *Národnosti v ČR od r. 1921*. [online] © [cit. 2012-12-12]. Dostupné z http://www.czso.cz/csu/redakce.nsf/i/narodnosti_v_cr_od_r_1921
8. FEDERACE ŽIDFOVSKÝCH OBCÍ. Dostupné z www.fzo.cz
9. INFORMAČNÍ CENTRUM OSN v PRAZE. Dostupné z <http://www.osn.cz>
10. KOMISE EU. Tisková zpráva: Ženy v řídicích orgánech Komise navrhuje cíl 40 % - zasedání Komise EU. [online] 14.11.2012 [cit. 2012-12-28]. Dostupné z http://ec.europa.eu/ceskarepublika/press/press_releases/12_1205_cs.htm
11. MINISTERSTVO PRÁCE A SOCIÁLNÍCH VĚCÍ ČR. Dostupné z www.mpsv.cz
12. MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ, MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY ČR. Dostupné z www.msmt.cz
13. MINISTERSTVO VNITRA ČR. Dostupné z www.mvcr.cz
14. *Národní program rozvoje vzdělávání v České republice: Bílá kniha*. Vyd. 1. Praha: Ústav pro informace ve vzdělávání, 2001, 98 s. ISBN 80-211-0372-8. [online] © 4.12.2002 [2013-02-20]. Dostupné z <http://aplikace.msmt.cz/pdf/bilakniha.pdf>
15. SOVADINA, Jiří. *Pretotalitní Československo v letech 1945–1948. Košický vládní program (5.4.1945)*. Moderní dějiny. [online] © aktualiz.

- 10.12.2012 [cit. 2013-01-08]. Dostupné z <http://www.moderni-dejiny.cz/clanek/kosicky-vladni-program-5-4-1945/>
16. TANDEM. Koordinační centrum česko-německých výměn mládeže. dostupné z <http://www.tandem.adam.cz/>
17. VLÁDA ČESKÉ REPUBLIKY. Rada vlády pro národnostní menšiny. [online] © [cit. 2012-12-26]. Dostupné z <http://www.vlada.cz/cz/pracovni-a-poradni-organy-vlady/rnm/historie-a-soucasnost-rady-15074/>
18. VLÁDA ČESKÉ REPUBLIKY. *Zpráva o situaci národnostních menšin v České republice za rok 2011*. Úřad vlády pro národnostní menšiny. [online] © [cit. 2013-01-29]. ISBN 978-80-7440-063-6. 203 s. Dostupné z http://www.vlada.cz/assets/ppov/rnm/dokumenty/dokumenty-rady/zprava_2011_tiskarna.pdf
19. VOJTĚCH, Jiří, CHAMOUDOVÁ Daniela. Národní ústav pro vzdělávání. *Zpráva o nezaměstnanosti čerstvých absolventů škol ke konci dubna 2011*. [online] © 2012 [cit. 2012-22-12]. Dostupné z http://www.nuov.cz/uploads/Vzdelavani_a_TP/NZ_duben_2011_strucn_a_zprava_upraveno.pdf
20. Základní škola německo-českého porozumění a Gymnázium Thomase Manna. Dostupné z <http://www.gtmskola.cz/>
21. ŽIDOVSÁ OBEC V PRAZE. Dostupné z <http://www.kehilaprag.cz>

SEZNAM GRAFŮ

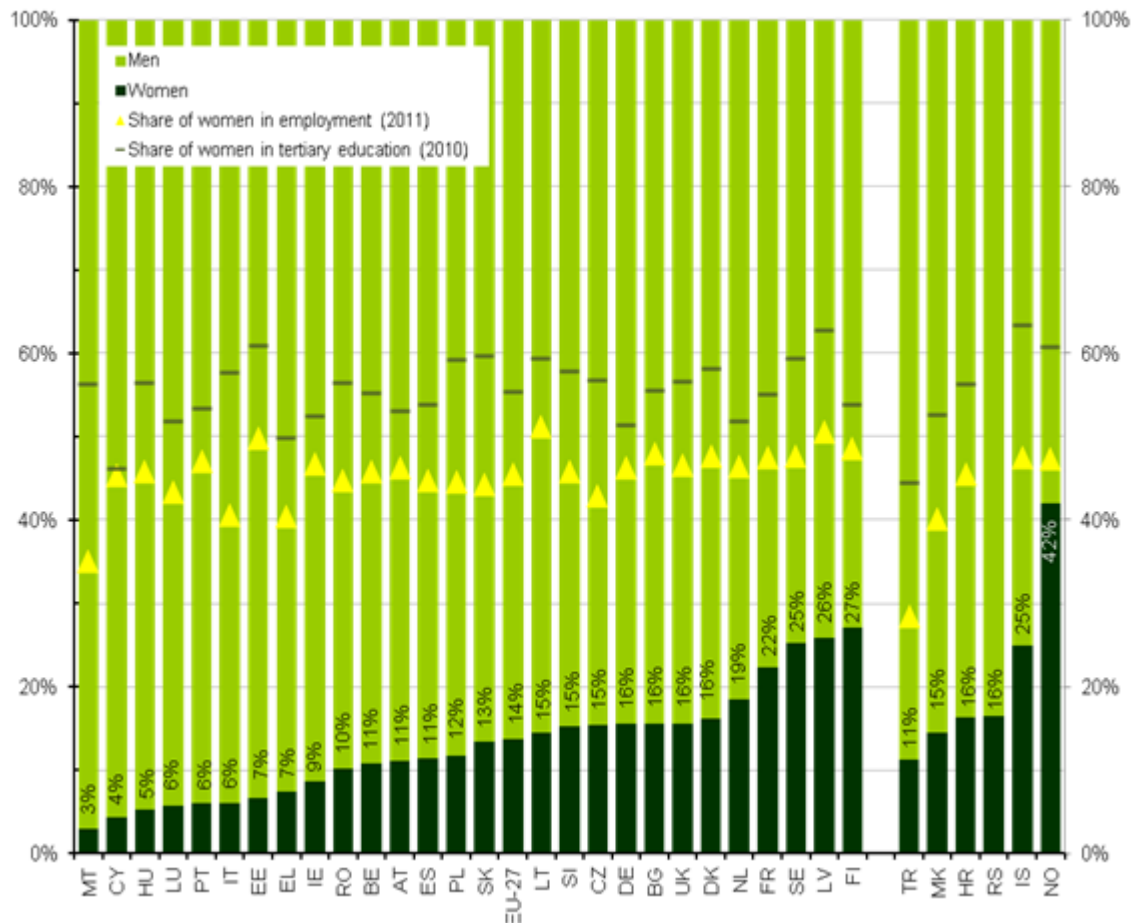
Graf č. 1: Vývoj počtu cizinců s pobyty trvalými a dlouhodobými nad 90 dní v ČR 1993 – 2011

Graf č. 2: Vývoj struktury obyvatelstva ČR podle národnosti v letech 1921 – 2001

SEZNAM PŘÍLOH

- Příloha A – Ženy a muži v řídicích orgánech největších společností kotovaných na burze (leden 2012) I**
- Příloha B – Ženy v řídicích orgánech největších kotovaných společností: výkonní a nevýkonní členové (leden 2012) II**
- Příloha C – Vývoj počtu zaměstnaných cizinců v ČR podle postavení v zaměstnání 2001–2011 III**
- Příloha D – Obyvatelstvo podle věku, národností a pohlaví (Sčítání lidu, domů a bytů v r. 2011) IV**

PŘÍLOHA A – Ženy a muži v řídicích orgánech největších společností kotovaných na burze (leden 2012)

Zdroj: EVROPSKÁ KOMISE. *Ženy a muži v řídicích orgánech největších společností kotovaných na burze*. [online] © 14.11.2012 [cit. 2012-12-20].

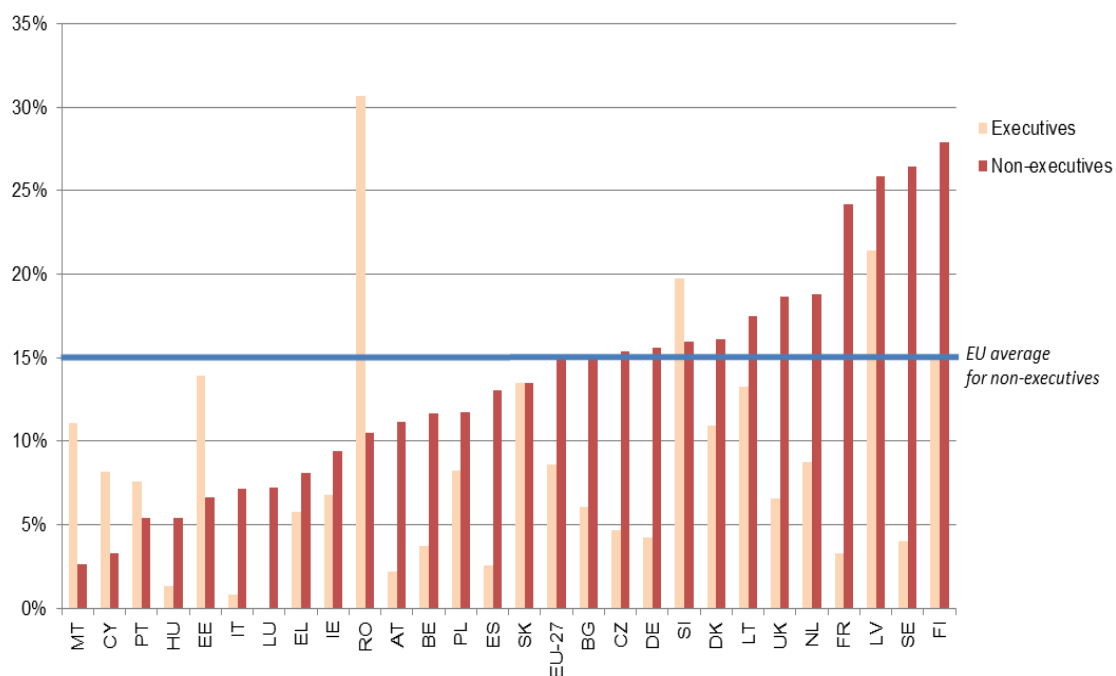
Dostupné

z

http://ec.europa.eu/ceskarepublika/press/press_releases/12_1205_cs.htm

Database on women and men in decision-making, a Eurostat, Labour Force Survey (Průzkum pracovních sil). Pozn.: Údaje se vztahují na správní rady (v případě oddělení dozorčích a výkonných funkcí na dozorčí radu. Započítán je předseda/předsedkyně rady).

PŘÍLOHA B – Ženy v řídicích orgánech největších kotovaných společností: výkonní a nevýkonní členové (leden 2012)

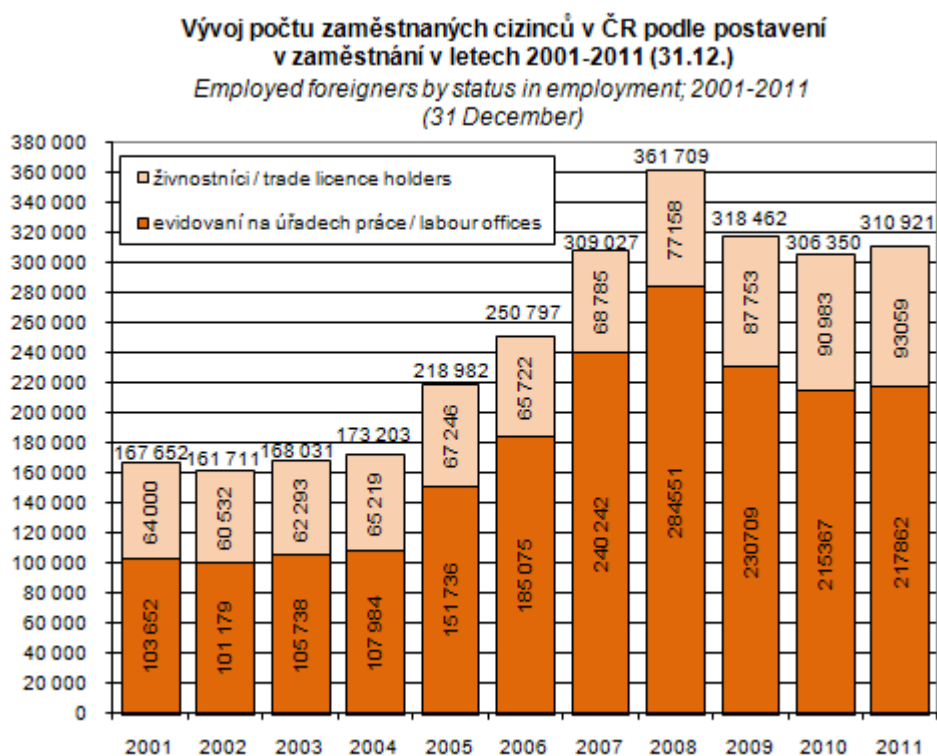

Zdroj: EVROPSKÁ KOMISE. Databáze muži a ženy v rozhodovacích funkcích. [online] © 14.11.2012 [cit. 2012-12-20].

Dostupné z

http://ec.europa.eu/ceskarepublika/press/press_releases/12_1205_cs.htm

PŘÍLOHA C – Vývoj počtu zaměstnaných cizinců v ČR podle postavení v zaměstnání 2001–2011

Zdroj: ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD. *Cizinci: Zaměstnanost*. [online] © [cit. 2013-01-25].

Dostupné z

http://www.czso.cz/csu/cizinci.nsf/kapitola/ciz_zamestnanost

PŘÍLOHA D – Obyvatelstvo podle věku, národnosti a pohlaví

Národnost	Obyvatelstvo celkem	v tom podle věku									
		0-14	15-19	20-29	30-39	40-49	50-59	60-69	70-79	80 a více	nezjištěno
Obyvatelstvo celkem	10 436 560	1 488 928	575 815	1 392 780	1 751 377	1 391 747	1 411 203	1 304 916	697 373	386 794	35 627
osoby hlásící se k jedné národnosti	7 630 246	1 031 194	405 802	955 951	1 221 933	1 011 605	1 076 892	1 033 979	563 675	313 013	16 202
z toho:											
česká	6 711 624	944 261	361 342	823 250	1 070 985	874 162	938 895	910 642	494 145	280 062	13 880
moravská	521 801	59 421	30 769	769 317	76 415	70 612	77 104	77 489	40 186	19 826	662
slezská	12 214	1 149	837	2 318	2 002	1 806	1 676	1 442	671	292	21
slovenská	147 152	4 538	2 385	20 844	24 255	22 512	27 131	23 513	15 556	6 039	379
polská	39 096	2 602	1 042	3 359	4 901	5 236	8 712	7 054	3 713	2 411	66
německá	18 658	473	255	772	1 429	2 422	2 817	4 373	4 090	1 985	42
romská	5 135	1 180	410	884	856	789	633	248	68	20	47
albánská	673	76	29	142	131	179	73	23	10	3	7
běloruská	2 013	177	143	498	554	331	210	57	27	13	3
bulharská	4 999	310	168	686	1 080	1 028	722	463	326	179	37
čínská	3 212	558	190	705	648	683	311	55	32	4	26

á											
chorvatská	1 125	85	35	148	156	225	183	129	95	68	1
maďarská	8 920	208	96	825	1 216	1 414	1 823	1 771	1 232	313	22
moldavská	2 929	302	132	857	908	446	237	21	11	1	14
mongolská	3 735	608	231	1 008	1 116	633	88	7	1	1	42
rumunská	1 921	117	66	576	487	272	157	84	79	76	7
rusínská	739	33	19	125	133	124	99	62	68	72	4
ruská	17 872	1 836	1 384	3 629	2 884	3 353	2 448	1 119	801	341	77
řecká	2 043	49	51	203	195	296	499	327	331	89	3
srbská	1 717	158	76	214	349	372	269	169	64	39	7
ukrajinská	53 253	4 677	2 169	10 126	16 355	11 653	6 050	1 181	416	369	257
vietnamská	29 660	4 727	2 105	7 739	6 055	6 058	2 245	269	77	17	368
židovská	521	71	20	89	100	83	75	49	20	11	3
osoby hlásící se ke dvěma národnostem	163 648	25 519	9 237	19 356	22 763	21 101	22 747	23 306	13 408	5 849	362
z toho:											
česká a moravská	99 028	11 929	5 660	11 850	14 545	13 297	14 264	15 353	8 478	3 539	113
česká a německá	6 158	1 167	261	479	692	721	673	970	799	377	19

česká a polská	2 804	574	136	312	346	264	438	404	189	139	2
česká a romská	7 026	2 151	703	1 117	1 180	853	635	273	51	12	51
česká a slezská	4 361	462	291	820	662	612	561	575	261	112	5
česká a slovenská	17 666	2 298	557	1 318	1 533	2 207	3 234	3 162	2 311	999	47
česká a židovská	278	41	11	46	71	43	30	25	5	5	1
moravská a německá	292	17	15	36	51	46	42	36	35	13	1
moravská a polská	152	26	4	6	20	20	29	29	6	12	-
moravská a romská	113	20	3	20	24	19	18	7	2	-	-
moravská a slezská	4 567	510	253	591	759	743	693	634	263	114	7
moravská a slovenská	1 650	155	69	131	186	256	324	289	179	59	2
moravská a židovská	10	-	2	-	2	2	1	2	1	-	-

ská											
slezská a německá	113	6	3	17	24	11	22	13	10	7	-
slezská a polská	250	13	10	26	36	48	38	46	18	15	-
slezská a romská	5	1	1	3	-	-	-	-	-	-	-
slezská a slovenská	43	4	2	8	8	7	8	5	1	-	-
slezská a židovská	3	-	-	1	2	-	-	-	-	-	-
slovenská a maďarská	445	25	10	53	70	59	61	76	67	24	-
slovenská a romská	573	60	22	96	95	106	118	48	24	1	3
neuve- eno	2 642 666	432 215	160 776	417 473	506 681	359 041	311 564	247 631	120 290	67 9 32	19 0 63

Zdroj: ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD. *Definitivní výsledky sčítání lidu, bytů a domů v r. 2011.* [online] © [cit. 2013-03-10].

Dostupné z http://vdb.czso.cz/sldbvo/#!stranka=podletematu&tu=30715&th=&v=&vo=H4sIAAAAAAAAAAFvzloG1ulhBMCuxLFGvtCQzR88jsTjDN7GAIf3WwcNiCReZGZjcGLhy8hNT3BKTS_KLPBk4SzKKUosz8nNSKgrsHRhAg

[KecA0gKADF3CQNnaLBrUIBjkKNvcSFDHQMDhhqGCqCiYA_cLCiEgZGvxlGdg9_Fz_EMeCEgY2b38XZ89gllvLxTHEP8wx2NEFJM4ZHOIY5u_t7-MJ1OIP5IdEBkT5OwU5RgH5IUB9fo4ePg4uIdtZSxhYw1yDolzXstJzEvX88wrSU1PLRJ6tGDJ98Z2CyYGRk8G1rLEnNLUiilGAYQ6v9LcpNSitjVTZbmnPOhmAjq44D8QIDDwAK10C_KF2coe4ugU6uPtWMLA4eni6hcSEAZ0Foe_k3OQmaGJYwUAYDGRHlwBA.AA.&vseuzemi=null&void=](#)

BIBLIOGRAFICKÉ ÚDAJE

Jméno autora: Dana Srncová

Obor: Právo v podnikání

Forma studia: kombinované studium

Název práce: Ochrana menšin v ČR

Rok: 2013

Počet stran textu: 53

Celkový počet stran příloh: 8

Počet titulů použitých zdrojů: 17

Počet použitých legislativních předpisů: 36

Počet internetových zdrojů: 21

Vedoucí práce: JUDr. Věra Jirásková, CSc.